RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1931. Andra kammaren. Nr 25.

Lördagen den 11 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till bevillningsutskottet motionerna:

nr 411 av herr *Hällgren;* och

nr 412 av herrar andre vice talmannen *Bengtsson* och *Anderson* i Råstock; samt

till statsutskottet motionerna:

nr 413 av herr *Holmgren m. fl.;*

nr 414 av herrar *Grapenson* och *Hedlund* i Östersund; och

nr 415 av herrar *Wohlin* och *Thomson.*

§ 2.

Om utredning angående övergång till högertrafik.

Till avgörande företogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion, I: 138, om utredning angående övergång till högertrafik.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 138, hade herr *Nylander* föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om skyndsam utredning dels beträffande de kostnader av olika slag, som vore förenade med övergång till högertrafik, dels beträffande det ur trafiksäkerhetssynpunkt lämpligaste tillvägagångssättet vid dylik omläggning till högertrafik.

Första kammarens andra tillfälliga utskott hade i avgivet utlåtande tillstyrkt bifall till motionen, varefter första kammaren i enlighet därmed bifallit densamma.

Sedan detta beslut delgivits andra kammaren, hade ärendet remitterats till dess tredje tillfälliga utskott, som, under hänvisning till första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande i ärendet, i föreliggande utlåtande hemställde, att andra kammaren måtte biträda det av första kammaren fattade beslutet.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Paulsen:** Herr talman! Motionären anför som skäl för sitt förslag, att åtskilliga andra europeiska länder infört högertrafik, och därför anser han, att även vi böra införa sådan. Och han pekar på svårigheterna för de utlänningar, som äro vana vid högertrafik och skola köra bil här i landet. Ävenså pekar han på svårigheterna för de svenskar, som köra bil i främmande länder.

För min del får jag uppriktigt säga, att jag har icke den ringaste förståelse

Om utredning angående övergång till högertrafik. (Forts.)

för de synpunkter, som motionären anfört. Icke behöva vi lägga oss till med högertrafik, därför att man har sådan i utlandet. Om det kommer utlänningar hit, som äro vana vid högertrafik och som ämna köra bil här, så ger det mig anledning fråga: i vad ärende komma dessa människor hit, vad vilja de här? Ja, en och annan kommer väl hit för att göra affärer, förmodar jag, men jag skulle tro, att de flesta av dem komma hit för att se vårt fagra land och roa sig. Och är det så, att det besvärar dem att köra till vänster, få de väl låta bli att köra bil, så länge de vistas här i landet. Detsamma gäller för de svenskar, som köra bil i främmande länder. Det är icke dessa människors omdöme vi behöva taga någon som helst hänsyn till. De människor, vars omdöme vi behöva taga hänsyn till, äro de, som bygga och bo i detta land, de som här arbeta och hava sin gärning. Men dessa människor hava sannerligen icke behov av högertrafik.

Nu är det klart, att yrkeschaufförer, som köra i trafik, och de bilister, som ha ungefär liknande träning som dessa, de ha lätt att lära sig högerkörning. För dem är det ingen svårighet med den saken; det dröjer icke länge, förrän de kört in sig och vant sig vid detta. Men för alla de bilister, som endast köra en eller annan gång, kommer det att dröja länge, innan de lärt sig detta. Detsamma gäller naturligtvis i ännu högre grad beträffande dem, som köra hästskjutsar. Dessa äro nämligen många gånger bara unga pojkar och gamla gubbar.

Vad blir nu resultatet, om vi införa högertrafik? Jo, resultatet blir naturligtvis en massa olyckor, som eljest icke skulle inträffa, och alldeles i onödan spillda människoliv. Och jag vill säga, att så länge vi icke hava förbud i detta land för att färdas med hästfordon, och så länge vi icke hava förbud att köra bil för sådana bilister, som icke ha yrkeschaufförs träning, så länge göra vi klokt i att hålla på den vänstertrafik, som vi äro vana vid sedan århundraden tillbaka.

Jag tillåter mig därför, herr talman, yrka avslag på utskottets hemställan.

Med herr Paulsen förenade sig herrar *Laurén*, *Olsson* i Rimforsa, *Olsson* i Blädinge, *Andersson* i Dunker, *Jönsson* i Boa, *Törnkvist* i Karlskrona, *Lovén*, *Svensson* i Betingetorp, *Björling*, *Olovson* i Västerås, *Andersson* i Rasjön, *Andersson* i Ovanmyra, *Bergström* i Bäckland, *Heiding*, *Hilding* och *Lundén*.

Herr **Wachtmeister:** Herr talman! Jag blev förekommen av herr Paulsen och skall därför fatta mig mycket kort. Jag skall endast beröra en sak, som icke är omnämnd tidigare.

I motionen påpekas, att en jämförelse med Storbritannien, som ju har vänstertrafik, är felaktig. England skulle såsom varande ett örike vara relativt ringa beroende av turisttrafik; i Sverige däremot skulle en massa turistbilar gå in i landet. Detta är ett uppenbart misstag. England har, enligt en uppgift, som jag dock icke kunnat kontrollera, över 100,000 turistbilar, som varje år komma in i riket över Engelska kanalen. Och ändå har det icke fallit någon engelsman in, att man skulle övergå till högertrafik, fastän dessa 100,000 bilar spridas utöver en yta, som icke är mer än en bråkdel av Sveriges areal. Det är givetvis lättare för det fåtal utlänningar, som komma in i landet, att lägga om sina vanor än för det stora antalet svenska invånare att lägga om sina. Här komma 20,000 bilar in, och vi hava 5,000,000 invånare, som för dessas skull skulle lägga om sina vanor. Detta skulle komma att medföra sådana katastrofer, att det skulle alldeles omöjliggöra saken. När man utgår ifrån, att ändringen är olämplig och omöjlig att genomföra, vartill tjänar då en utredning?

Jag skall be att få instämma i avslagsyrkandet.

Om utredning angående övergång till högertrafik. (Forts.)

Herr **Källman:** Herr talman! Det motstånd, som nu framträder emot den utredning, som här föreslås, påminner något om den tid, då man införde metersystemet i Sverige och moderniserade begreppen för mått, mål och vikt m. m. Herr Paulsen m. fl. förbise säkert, att utskottet icke har tagit ställning till frågan om lagstadgad höger- eller vänstertrafik och icke heller föreslagit kammaren att göra det. Utskottet räknar endast med den realiteten, att man någon gång framdeles kan vara tvungen att gå in för detta system, och då borde det enligt utskottets mening vara nyttigt att ha en sådan utredning, som utskottet här föreslår.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att motorfordonen inrättas i allmänhet för högerstyrning; icke mindre än 85 % av de bilar, som tillverkas, äro anordnade så. Och det bör väl betyda något, att hela kontinenten med undantag endast för Tjeckoslovakien och Ungern infört högertrafik. — Jag bortser från England, som är ett avskilt öland. — Detta måste tillmätas en avgörande betydelse, då det gäller att bedöma denna fråga. Det bör också betyda något, att bara över Hälsingborg under de första sju månaderna i fjol klarerades icke mindre än 6,752 motorfordon.

Jag vill vidare fästa uppmärksamheten på att motorfordonssakkunniga bestämt tillstyrkt bestämmelsen om högertrafik i förslaget till den nya vägtrafikstadgan. Andra lagutskottet 1930 förordade utredning av frågan, och första kammaren gick med på det. Det var först i en sammanjämkning i anledning av kamrarnas olika beslut, som denna bestämmelse uteslöts, då första kammaren fick sin vilja fram genom att vi i stället fingo den mycket berömda signalklockan på sparkstöttingarna. Den hava vi ju sedan varit med om att avskaffa redan vid denna riksdag.

Det förstakammarutskott, vars utlåtande vi följt, tillstyrkte utredning utan att taga ställning till frågan. Detta, tycker jag, bör betyda något, om man är tveksam. Utredningen skall ge besked om de kostnader, som äro förenade med övergången till högertrafik, och om det ur trafiksäkerhetssynpunkt lämpligaste tillvägagångssättet. Man kan motse, att riksdagen snart nog kan ställas inför ett avgörande, och då är det nödvändigt att veta, vilka kostnaderna bli. I första kammaren bifölls denna motion i år med 68 röster mot 31. Det betyder, att man i medkammaren fått en mycket kvalificerad majoritet för en utredning av frågan.

Med hänsyn till de skäl, som förebragts i motionen och i utskottets utlåtande, och i betraktande av att kammaren icke inbjudits att taga definitiv ställning till frågan, bör det icke vara någon risk att genom ett bifall till utskottets förslag skaffa sig vetskap om vad en förändring från vänster- till högertrafik kommer att, ur angivna synpunkter, betyda för vårt land. Av dessa skäl hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr **Johansson** i Brånalt: Herr talman! Det resultat, som såväl andra kammarens tredje tillfälliga utskott som första kammaren kommit till, visar, huru svaga vi svenskar i allmänhet äro för att härma efter utlänningarna på såväl det ena som det andra området. Det resultat, som skulle kunna följa av denna utredning — jag förutsätter, att även ett beslut i positiv riktning blir fattat — skulle säkerligen förorsaka kolossala olyckor på vår landsbygd. Det är någonting, som var och en, som satt sig in i förhållandena, kan förstå. Alla vi äldre, som äro vana att köra häst, hålla oss till vänster, då vi möta någon, och vi komma att följa de gamla reglerna, såväl då det gäller att köra förbi en åkande, som när det gäller en mötande. Jag är fullt och fast förvissad om att den jämförelse, som utskottets ordförande gjorde, mellan motståndet mot den här ifrågasatta reformen och motståndet mot metersystemets införande, är alldeles ohållbar. Jag undrar, vad metersystemet hade för konsekvenser i

Om utredning angående övergång till högertrafik. (Forts.)

fråga om skada till liv och lem? Nej, jag kan icke inse, att denna jämförelse är värd att tagas i beaktande. Jag förvånar mig verkligen över att herr Källman kunde komma med en sådan jämförelse.

Jag vill med detta hava sagt, att jag anser en utredning om denna fråga fullkomligt meningslös. Ty jag är övertygad om att de människor, som icke vilja medverka till att så att säga spilla människoliv och lemlästa människor, icke kunna vara med om att övergå till högertrafik. Och det fåtal utlänningar, som komma hit med sina bilar och köra med dem här, de få rätta sig efter de regler och bestämmelser, som gälla i det land, dit de komma in; det få vi göra, då vi befinna oss i andra länder. Det stora England har icke infört högertrafik, där håller man även till vänster. Och det är ett av de europeiska länder, som är mest besökt av utlänningar. Där få dessa rätta sig efter förhållandena. Först om England hade gått in på en ändring i detta avseende, hade vi haft ett så att säga bärande exempel att gå efter, men det hava vi icke nu. Och jag vill säga, att även om England införde högertrafik, så skulle ändå jag, så länge jag hade någon röst i det avseendet, komma att motsätta mig införandet av högertrafik här i landet. Ty vad landsbygden och bönderna beträffar, så komme säkert stora olyckor att inträffa, om vi införde en sådan omläggning. Men nu är förhållandet det, att en hel del individer, och kanske även representanter i denna kammare, anse, att bönderna äro till för att offras liksom bönderna på schackbrädet. Det är ju sedan för dem större utsikter att få sina egna önskemål uppfyllda. Jag kan icke inse, att något annat bärande motiv kan ligga till grund för de herrar, som här arbeta för en övergång till högertrafik.

Herr talman! Jag yrkar avslag på utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Jansson* i Edsbäcken.

Herr **Olsson** i Golvvasta: Herr talman! Efter så många anföranden, som hållits emot denna utredning, kan det vara överflödigt att taga till orda. Men jag tycker ändå, att man ännu litet grand bör titta på de skäl, som utskottet anfört för en utredning.

Utskottet säger, att man icke vill taga ställning till huruvida det bör bli högertrafik, eller om man skall hava kvar vänstertrafiken — man anser, att skälen för båda alternativen väga ungefär lika — men att vi böra kosta på oss en utredning om vilka av dessa skäl, som äro de starkaste, och huruvida man skall kunna utan fara slopa den gamla vänstertrafiken och gå över till högertrafik. På så svaga skäl har jag knappast tidigare sett ett utskott vara enigt om att begära en tämligen dyrbar utredning. Åtminstone jag för min del anser, att de skäl, som tala för ett bibehållande av de trafikregler, vi för närvarande ha, äro betydligt mera vägande än det skäl, som möjligen kan presteras för en övergång till högertrafik, nämligen hänsynen till den internationella samfärdseln.

Om man skulle göra en liten jämförelse — vilket dock skulle föra mig för långt — skulle denna säkert peka på att skälen för bibehållande av de nuvarande trafikreglerna äro absolut övervägande. Man har hört ifrån, jag tror det var Österrike, som gått över ifrån vänstertrafik till högertrafik, att många trafikolyckor där följt i spåren av denna övergång. Därtill får man taga i betraktande, vilka kostnader, som en övergång från vänster- till högertrafik medföra! Det har sagts mig, att det måst uppsättas massor av varningsskyltar överallt, vilket dragit stora kostnader, för att bara ge meddelande om att man nu övergått ifrån den gamla trafikregeln till en ny. Och vad skulle icke reformens genomförande komma att kosta i anordningar vid järnvägsövergångar och på andra platser i städer och tätt befolkade samhällen, där man

har svårare trafikförhållanden och där man givetvis måste göra omändringar. Detta komme säkert att draga dryga kostnader.

Om utredning angående övergång till högertrafik. (Forts.)

Därtill kommer, till råga på allt, den fara, som ligger i den ifrågasatta förändringen. Jag är icke enig med herr Paulsen om att det skulle bli svårare för vissa chaufförer att lära sig denna trafik än för skjutskörare och andra. Jag tror, att de förstnämnda tämligen lätt skulle komma att lära sig de nya trafikreglerna. Men för alla andra trafikanter, hästskjutsar och de, som färdas med cykel, samt fotgängare både i städer och på landsbygd, för dem skulle det bli svårare. Huru handlar man i ett kritiskt ögonblick, då det gäller att hastigt värja sig för en trafikfara? Jo, det är ofta så, att det då får lov att gå så pass hastigt, att man icke hinner tänka, utan handlandet måste ske automatiskt. Man kastar sig undan till vänster för att skydda sig för den mötande. Detta kommer givetvis att upprepas rent automatiskt — åtminstone i början — även efter den påtänkta reformens genomförande. Resultatet måste bliva många olyckor. Det har skämtats litet med dessa saker, särskilt av herr Johansson i Brånalt. För min del går jag så långt, att jag skulle kunna säga, att t. o. m. våra hästar, som äro vana vid vägtrafiken, hava vant sig att vid möten hålla åt vänster.

När vi nu icke kunna peka på någon olägenhet av dessa förhållanden, anser jag, att andra kammaren lika litet i år som i fjol bör bifalla detta utredningsförslag, som jag, herr talman, yrkar avslag på.

Herr **Paulsen:** Herr talman! Endast ett ord till utskottets ordförande. Han jämförde det motstånd, som nu förekommer emot införandet av högertrafik, med det motstånd, som fanns, när metersystemet infördes. Jag vill bara säga, att jämförelser kan man ju alltid göra. Men jag har aldrig hört talas om, att införandet av metersystemet medförde några olyckor, som spillde människoliv, vilket däremot helt säkert skulle ske, om man införde denna högertrafik här i landet.

Så anförde utskottets ordförande vidare som skäl för införande av högertrafik, att 85—90 % av alla bilar här i landet äro byggda för högertrafik, d. v. s. försedda med vänsterstyre. Till detta vill jag säga, att jag skulle snarare för min del anse den omständigheten att bilarna hava vänsterstyre vara till fördel för vänsterkörning än tvärtom.

Det finns sålunda av de skäl, ordföranden anförde, intet som talar för att man skulle gå utskottets väg, varför jag vidhåller det yrkande, jag gjorde här för en stund sedan.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Det är, som kammaren torde erinra sig, så att en ny vägtrafikstadga nyligen är antagen. När den behandlades, förelåg även denna fråga, vilket då föranledde andra kammaren att motsätta sig övergång till högertrafik.

Nu gör man visserligen gällande, att här endast är fråga om en utredning angående kostnaderna och möjligheterna för en övergång. Jag ber emellertid att få säga — och detta kan gälla både för denna fråga och för andra frågor, då det gäller utredningar — att är det så, att vi skola gå in för en utredning, så skola vi väl söka bilda oss en uppfattning, huruvida skäl föreligga att sedan vidtaga den åtgärd, som utredningen avser. Annars kunna vi väl bespara oss kostnaden även för utredningen. Nu lärer det vara så, att oavsett andra och starka skäl, som kunna anföras mot högertrafiken, kommer en omläggning till sådan att medföra mycket stora kostnader till enligt min mening ingen som helst nytta men med rätt stora risker. Nu ber jag att få säga vad jag anförde i fjol och som man kanske icke tillräckligt beaktat, att vänsterkörning och vänstertrafik här i landet är icke något som kommit av

Om utredning angående övergång till högertrafik. (Forts.)

en tillfällighet utan har framvuxit ur vissa egenarter här i landet, nämligen därav att vårt vägväsen har varit så dåligt, att körsvennen har varit hänvisad till att hålla i tömmen med den vänstra handen och i lasset med den högra, varav följt nödvändighet att köra till vänster. Det kan ju hända, att en omställning av ett sådant invuxet och invant förhållande icke kommer att ske så alldeles automatiskt och utan risker. Det är en skillnad i fråga om det egna landet och ett annat land. Kommer man in i en annan miljö kan det gå lättare att byta om körsida, och detta är fallet även för de utlänningar, som komma hit. Men att lägga om i det egna landet och i samma miljö kommer säkerligen att medföra betydligt stora svårigheter och därigenom också stora risker. Under sådana förhållanden kan jag icke finna några verkliga skäl föreligga för att övergå till högertrafik. Och när man vidare gör gällande, som det nyss erinrats om här, att 85 % av bilarna äro inställda för högerstyrning och högertrafik, då förstår jag verkligen icke vad man egentligen därmed menar. Jag har själv litet erfarenhet av att köra såväl högerstyrda som vänsterstyrda bilar, men jag förstår icke att avgöra, huruvida det verkligen skulle vara en fördel, om bilen är vänsterstyrd att då få köra till höger eller tvärtom. I ena fallet ser man diket bättre och i andra fallet den mötande bättre, men det ena såväl som det andra behöver man se, och vad som verkligen i det fallet skulle vara till fördel kan jag icke avgöra.

När man erinrar om Österrike och Tjeckoslovakien som exempel, så ber jag att få säga, att där ligga så till vida förhållandena annorlunda, som dessa länder i en alldeles särskild grad äro genomgångsländer, och det är ett helt annat skäl än som förhållandena äro hos oss, ty vi kunna betrakta oss lika mycket som England som ett örike, d. v. s. att icke i samma mån vara genomgångsländer för biltrafiken som Österrike, och det är sålunda icke för oss samma starka skäl att övergå till högertrafik. Jag ber för min del att få säga, att hava vi en gång nu den egenarten invand och införd, att vi köra till vänster, kunna vi gott fortsätta därmed och böra icke taga risken av en övergång och därmed följande kostnader.

Jag ber därför, herr talman, att få förena mig i yrkandet om avslag på utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Magnusson* i Tumhult, *Bengtsson* i Kullen, *Olsson* i Broberg, *Vahlstedt*, *Danielsson*, *Gustafson* i Kasenberg och *Olsson* i Berg.

Herr **Andersson** i Katrineholm: Herr talman! Mot de många talare, som yrkat avslag på utskottets hemställan, är det kanske en smula vågat att begära ordet och framföra en annan mening. Om det gällt att här i dag taga ställning till frågan om höger- eller vänstertrafik, då skulle jag obetingat lägga min röst för vänstertrafiken, men det är ju icke det, det är fråga om, och jag har, herr talman, begärt ordet endast för att säga, att jag tycker det är en smula egendomligt, att kammaren i dag hyser en sådan panisk förskräckelse för att i enlighet med utskottets hemställan gå med på en utredning, som skulle bringa större klarhet i fråga om en del omständigheter, som äro viktiga nog att hava belysta vid det slutliga bedömandet av denna fråga. Här målar man upp en hel del saker, som icke äro nödvändiga att tala om i dag. Här är icke fråga om höger eller vänster, beträffande trafikerandet på vägarna, utan här är fråga om, som jag nyss sade, att få klarhet rörande vissa omständigheter, som i dag synas dunkla, till den dag, när frågan utan tvivel åter kommer upp i riksdagen till omprövning.

Jag har, herr talman, velat säga detta såsom ett skäl, varför jag för min del i dag biträder utskottets utlåtande, varmed jag anser man på intet sätt har

bundit sig för den s. k. högertrafiken. Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Om utredning angående övergång till högertrafik. (Forts.)

Herr **Winkler:** Herr talman! Då vi hade denna fråga under debatt förra gången, utvecklades skälen för bibehållandet av det gamla systemet under debatten på ett utmärkt sätt. Jag blev därför mycket förvånad, då jag oaktat denna kammares beslut och den debatt som då fördes fann, att det i år var ett enhälligt utskott till förmån för frågans vidare utredning. Vi veta ju, att Kungl. Maj:t föreslog detta, när den nya lagen om automobiltrafik förelades, men oaktat förslaget kom från Kungl. Maj:t gick andra kammaren resolut ifrån det och sade, vi vilja icke ens hava en utredning om den saken. Vad är det nu man har för skäl här? Den siste ärade talaren sade, att om det nu hade gällt att rösta för höger- eller vänstertrafik, skulle han rösta för vänsterkörning. Hur i all världen kan man, då man har en sådan åsikt, tala om att man skall utreda, vad det skulle kosta att införa högertrafiken?

Jag talar som automobilist. Jag är en av landets allra äldsta och började köra bil långt innan det fanns automobilförordning och nummer på bilarna, och jag har varit i tillfälle att följa med sakens utveckling ända sedan dess. Jag vet, huru rädda hästarna voro vid den tiden, huru många olyckor man höll på att ge anledning till, och huru försiktig man fick lov att vara, och beträffande herr Olssons yttrande om hästarna är det icke något nonsens utan är verkligen förhållandet. Huru många gånger har jag icke suttit på förarsätet och styrt min bil, då jag sagt till den som suttit bredvid, nu skall ni få se, att hästarna av sig själva komma att vika av till vänster. Jag påstår, att alla intelligenta hästar numera vika av till vänster.

Nu vill jag vidare säga, att vi hava ingen anledning att ändra trafikförhållandena här, utan det är endast för att vara artiga, som vi äro överhuvud taget allt för mycket mot utlänningarna. Om en utlänning kommer hit och kör bil, har han icke svårare att köra till vänster, än jag har för att köra till höger, när jag kör i Danmark och Tyskland. Men jag vill säga, att jag tycker icke om det, i synnerhet sedan jag blivit äldre. Jag får alltid sitta och säga för mig själv: höger, höger, höger, och likväl håller jag på att automatiskt vrida åt vänster, och jag har icke tid att varken prata eller att se på landskapet.

Och vad står det sedan i utskottets utlåtande? — Vi skola icke bli efterblivna, våra grannländer hava redan *övergått* till högertrafik. Såvitt jag emellertid vet och så länge jag har något minne av mina besök i Norge och Danmark, har man där kört åt höger, så att det är visst icke riktigt, att man övergått till höger. Jag undrar, om man icke kört till höger där sedan urminnes tider, på samma sätt som vi i Sverige kört till vänster. Det synes mig, som om dessa utskottsledamöter icke grundligt satt sig in i denna fråga, när man, oaktat vad som förekommit förut, framkommit med detta förslag.

Så säger herr Källman, att man förr eller senare måste göra denna reform och att det därför är bäst att låta verkställa utredning. Jag vill då säga, att det bleve i så fall ofantligt stora olägenheter, och att man då måste se till att åtminstone äldre personer finge upphöra med att köra bil och gående med den yttersta försiktighet färdas på vägarna, och framför allt finge icke barnen utan tillsyn vistas på vägarna, och dessutom måste man uppfostra ett helt nytt hästmaterial. Mina herrar, det är lika bra att, om en utlänning kommer hit, han hyr en chaufför eller att han tar en droskbil, om han icke känner sig säker på sin körning. Det kan vara det allra klokaste för den som för med sig sin egen bil under den tid han är i Sverige. Det är ingen, som anar vad detta skulle kosta för samfärdseln i detta land och den ofantligt stora mängd av olyckor som skulle ske, och det går helt enkelt knappast. Vi skulle behöva

Om utredning angående övergång till högertrafik. (Forts.)

lägga om järnvägarna också, vi köra ju även på dem till vänster, och i utlandet kör man till höger, dock icke i England. Vad kostar icke det? Det kostar ofantligt mycket pengar till platt ingen nytta, utan vi kunna åtminstone i överskådlig framtid reda oss med vänsterkörning. Det finns icke ett spår till anledning för oss att ändra denna trafik.

Sedan sade herr Källman också, att de flesta bilar tillverkas för högerstyrning, ty det gör man i Amerika. Jag erinrar mig icke med säkerhet om man där kör till höger eller till vänster, men jag kör precis lika bra till vänster med en högerstyrd bil som med en vänsterstyrd, och jag har kört båda delarna, och det finns ingen nämnvärd skillnad i detta avseende. Man skulle kunna tänka sig att det kunde spela någon roll, om man skulle köra in i en mycket smal port eller grind med något hinder vid ena sidan, men det är lika mycket olägenhet, när det är ett motsatt förhållande. Jag påstår, att det finns ingen skillnad, om en bil är höger- eller vänsterstyrd, att köra till vänster eller höger, ty så mycket plats måste man hålla mellan bilarna, att man icke tar en halv tum utan minst tre till fyra tum mellanrum, om man skall köra fort.

Jag kan icke finna, att här framförts något som helst bärande skäl för att andra kammaren skulle gå ifrån den ståndpunkt, som den intog i fjol, och som sagt, det gäller icke bara lantmän och hästkörare, utan jag tror även, att om man skulle rösta om detta bland bilisterna, skulle det bli en stor majoritet för bibehållandet av vänsterkörningen, därom är jag fullt övertygad, och som sagt att buga och bocka för en och annan utlänning, som kommer hit, tycker jag är att ställa för stora krav på oss för att av den anledningen ändra på vad vi äro vana vid.

Jag hemställer om avslag på det här föreliggande utlåtandet från tredje tillfälliga utskottet.

Med herr Winkler förenade sig herrar *Christenson*, *Persson* i Fritorp, *Nilsson* i Hörby, *Månsson* i Erlandsro, *Jönsson* i Fridhill, *Andersson* i Lindome och *Larson* i Tönnersa.

Herr **Källman:** Herr talman! Det starka motstånd, som mött utskottets förevarande förslag, är mycket egendomligt i betraktande av att utskottet är alldeles enhälligt. I utskottet sitta ju representanter både från städer och landsbygd och olika landsdelar, men ingen har framfört sådana synpunkter, som i dag använts i kammaren. Det är väl ändock på det sättet, att man bör hava enhetlighet i det internationella umgänget även när det gäller nationers sedvänjor, och då får den obetydliga minoriteten taga hänsyn till flertalet. Herr Winklers skäl, att alla intelligenta hästar vika till vänster, skulle innebära, att det finns intelligenta hästar blott här och i Tjeckoslovakien och Ungern; i alla andra länder skulle man hava ett synnerligen ointelligent hästmaterial. Om dylika skäl användas har man anledning att fråga sig, om icke motståndarna till högertrafiken mera hemfalla åt fanatism än taga hänsyn till realiteter. Beträffande herr Johansson i Brånalt fick jag den uppfattningen av hans anförande, att han var beredd att i Sverige övergå till högerkörning, när England gör det. Kan man påstå, att det är något skäl av betydelse, alldenstund England ligger så avskilt jämfört med vad t. ex. Tyskland, Danmark och andra länder på kontinenten göra i förhållande till Sverige?

Man har visserligen påstått, att en jämförelse med metersystemets införande icke duger. Varför icke det? Det mötte ett ofantligt motstånd i Sverige, jag minns det mycket väl, och kommer ihåg, när det gällde att köpa i kilogram i stället för skålpund, att de gamla fruarna på landet voro nästan vilda av förargelse, när de skulle köpa efter det nya viktsystemet. Men övergången från detta till metersystemet var en betydande reform, och den mötte som sagt ett

Om utredning angående övergång till högertrafik. (Forts.)

ofantligt motstånd. Visserligen kan man säga, att det icke vållade att någon blev ihjälkörd, men det kunde föranleda oredlighet i handel. Herr Johansson i Brånalt påstod vidare, att övergång till högertrafik vore att offra bönderna för något intresse. Det synes mig egendomligt att införa sådana skäl i överläggningen. Icke skall man väl underkänna lantbrukets folk till den grad, att de icke skola kunna lära sig köra till höger, vare sig de åka i automobil eller köra med häst.

Det för utskottet avgörande har varit, att lika väl som Sverige fick gå med på 24-timmarssystemet beträffande vår järnvägs- och sjöfartstrafik, lika väl kunna vi en vacker dag bliva tvungna att införa en högertrafik genom bestämmelser i vår vägtrafikstadga, och då är det nyttigt att veta, vad det kostar att företaga den omläggningen och vilka eventuella olägenheter det kan innebära. Självklart hava statsmakterna sedermera full frihet att intaga vilken ställning som helst till frågan. Vad utskottet velat är att få klarhet i berörda tvänne viktiga spörsmål.

Jag tillåter mig att vidhålla utskottets yrkande.

Herr **Andersson** i Katrineholm: Herr talman! Herr Winkler frågade mig, huru jag kunde rösta för denna utredning, sedan jag sagt, att om det nu gällde att taga ställning till frågan, skulle jag rösta för vänstertrafiken. Ja, det tycker jag icke alls är svårt att begripa, om man vill begripa det. Därför att jag till äventyrs är på det klara med, huru jag skall rösta i dag, och jag vill hoppas även herr Winkler, så är det möjligt, att det är många andra både här i kammaren och kanske även utanför, som anse det önskligt att få se en utredning. Därför att ett par herrar eller en grupp hava sin ståndpunkt klar, är det icke säkert att alla hava det, och det är för dessa, som icke hava det, som det är värdefullt att få det materialet på bordet, som denna utredning avser. Jag kan för övrigt icke förstå, varför man skall vara så förskrämd för att gå in för en utredning i detta fall. Det är många gånger, som denna kammare springer på utredningar i ärenden som äro bra mycket mindre viktiga än detta problem, och detta problem är av internationell natur. Vi få nog upp problemet igen, förr eller senare. Och det är den gången nödvändigt att ha all den kunskap på bordet, som man kan bringa upp.

Det är mina synpunkter, herr Winkler, och de böra förstås även av dem, som nyss i något patetiska ordalag deklamerade om sina åsikter angående intelligenta hästar och gamla bilister o. s. v. Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr **Pettersson** i Hällbacken: Herr talman! Jag förstår, att eftersom kammarens majoritet tidigare intagit en annan ståndpunkt, än utskottet nu företräder, vill man icke ändra denna sin uppfattning. Det må så vara för de ledamöter, som mycket starkt engagerat sig för den nu rådande vänstertrafiken, men det är en annan omständighet, som vi i detta sammanhang måste tänka på, och det är, att de internationella kommunikationerna ökats så pass mycket och spela en så stor roll, att det säkerligen kanske inom en rätt snar framtid verkligen kommer att ställas internationella krav på att få samfärdselförhållandena lika ordnade i de olika länderna.

Nu kan man ju emot en omläggning från vänster- till högertrafik åberopa, att detta medför stora ekonomiska uppoffringar. Det är sannolikt, att så är förhållandet, men den utredning, som nu föreslås av utskottet, skall givetvis klarlägga huru stora kostnaderna skola bliva. Min uppfattning är, herr talman, att vi knappast lära undgå att kanske inom en rätt nära framtid övergå till högertrafik. Och följden blir att desto längre vi dröja, desto dyrare blir det.

Om utredning angående övergång till högertrafik. (Forts.)

Vi känna ju till, att man praktiskt taget i hela Europa har gått in för högertrafik. Vi ha ju vissa exempel på vänstertrafik: England, Irland och Skottland ha vänstertrafik. Österrike har icke ännu infört någon reform praktiskt, även om man där beslutat saken. Och man kan vidare säga, att Island har vänstertrafik. Men man måste samtidigt konstatera, att i de länder, där man gått in för en ändring på sista åren, har det alltid varit från vänster- till högertrafik.

Det har under debatten här i dag skrämts med, att det skulle sättas liv på spel vid en omläggning. Det är icke endast ekonomiska intressen det gäller, menar man, man måste också slå vakt om att det icke blir några stora olyckor. Men man har icke någon som helst grundad anledning att göra sådana påståenden. Jag erinrar mig, herr talman, vad jag läst angående den debatt, som fördes den gången, när den första järnvägen skulle införas här i landet, hurusom man från visst håll i riksdagen sade, att för det första skulle tågen skrämma ihjäl hästar och kor, och för det andra skulle röken från dem fördunkla byarna och vara till stor olägenhet för människor. Vi ha funnit, att de farhågorna icke ägde någon grund.

När riksdagen i fjol beslöt den fria hastigheten, under vissa förhållanden, för motorfordon, spådde en rad talare i denna kammare att den fria hastigheten skulle medföra svåra trafikolyckor med spillda människoliv. Det kvartal som gått sedan fri fart infördes har givit olycksprofeterna en ordentlig bakläxa.

Jag vill även erinra om en annan sak, herr talman. Österrike har nu i vissa provinser på prov övergått till högertrafik ifrån vänstertrafik för att se resultatet. Resultatet av försöken ha utfallit så, att Österrike i år skall övergå till högertrafik. Motståndarna till högertrafiken ge numera undan för undan sin anslutning till att man övergår till denna högertrafik. Kanada, som är en engelsk provins, gick över till högertrafik och anser, att det är bra. Gibraltar, som är engelsk provins, gick också över till högertrafik, och fann det endast mycket bra. Och Portugal, som tidigare envist höll på vänstertrafiken, gick för några år sedan över till högertrafik. Detta föranledde mig för ett par dagar sedan att efterhöra hos vederbörande sändebud från det landet, hurudant resultatet varit vid övergången från vänstertrafik till högertrafik. Ty vi veta, att man har hästar i Portugal också, och trafikförhållandena i detta land äro säkerligen inte mindre skiftande än i Sverige. Jo, förändringen resulterade däri, förklarades det, att genom en hel del kloka förordningar blevo olyckorna mindre vid övergången ifrån vänstertrafik till högertrafik, än de varit förut med vänstertrafik. Under de år, som förflutit, sedan Portugal genomförde högertrafik, har det visat sig att olycksfallsrisken icke blivit större än förut.

Nu vill jag här säga, att jag för min del tror, att det icke är så förfärligt stor fara med den utländska turisttrafiken, som man sagt i utskottsutlåtandet. Tydligen kommer den att anpassa sig efter förhållandena, så att vederbörande kunna köra här, så länge vänsterbestämmelserna äro rådande. Det är möjligen sämre för de svenska bilisterna utomlands, därför att den europeiska genomsnittsbilismen har en högre trafikkultur än den svenska. Den, som kör bil i länder med högertrafik, han finner snart, att även om asfaltvägarna ligga 6—8—10 meter breda, köres i regel på vägbanans högra sida. Huru kör man här i Sverige? Jo i regel i mitten, och en del trafikanter t. o. m. på höger sida, om vägbanan inbjuder därtill, och utan att iakttaga den för en motorförare givna farhågan att bakom närmaste vägkrök kan lura en fara. Men även om en stor del av motorförarna måste tillägna sig bättre trafikkultur och vägvett, så böra även våra körbestämmelser reformeras så att de i görligaste mån sammanfalla med våra grannländers.

Jag kan således icke finna, herr talman, även om jag ur ekonomiska syn-

punkter kunnat anse det bra, om vi sluppit ändra körriktningen, att vi kunna komma ifrån detta. Det är min uppfattning, att vi förr eller senare måste gå över till högertrafik, som är införd i samtliga till Sverige angränsande grannländer. Den av utskottet begärda utredningen är nödvändig för att väga skälen för och emot högertrafiken.

Om utredning angående övergång till högertrafik. (Forts.)

Med vad jag anfört, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lundquist** i Rotebro: Herr talman! Som jag är en av dem, som tillhöra det i denna fråga enhälliga utskottet, har jag icke velat låta utskottsordföranden kämpa ensam i den till synes förtvivlans kamp, som uppstått kring denna »betydelsefulla» fråga.

Debatten har åtskilligt förvånat mig. Den vittnar om en skuggrädsla från opositionens sida, som jag trodde icke var tillfinnandes inom riksdagens andra kammare. Jag är för min del varken bilägare eller lantbrukare. Jag ser varken med bilistens eller bondens ögon på denna fråga. Jag har emellertid kommit till den bestämda uppfattningen, att det visserligen finnes skäl, som tala emot en ändring, och mycket starka skäl, men att det också finnes skäl, som tala för en ändring. Det kan icke vara en ren tillfällighet, en ren nyck, att man ute på kontinenten även i sådana länder som Österrike går att lägga om det system, man haft, och går ifrån vänstertrafik till högertrafik. Det måste finnas något reellt skäl, som talar för en sådan åtgärd. Vi ha inom utskottet icke tagit ställning för eller emot, men vi ha ansett, att det vore för ett sådant ställningstagande en gång i tiden värdefullt för att icke säga nödvändigt att få fram en utredning, som gör klart icke bara kostnaderna, utan även de olägenheter, man har att räkna med vid en övergång från den ordning, vi för närvarande ha, till högertrafik.

Jag får, herr talman, säga, att om jag förut varit något tveksam om behovet av en utredning, så har den debatt, som förts här, fullständigt skingrat min tvekan på denna punkt. Ty skulle verkligen farorna av en övergång till högertrafik vara så himlastormande stora, som det här i dag gjorts gällande, då tror jag, det vore synnerligen värdefullt, att man finge detta klarlagt och nedskrivet i en opartisk utredning.

Herr Winkler talade om de utomordentligt intelligenta hästarna i Sverige, och det är väl troligt att vi ha sådana. Men det var en länskamrat till herr Winkler, som var förste opponent, och jag fäste mig vid att han talade om att körsvennerna för häståkdonen antingen voro unga pojkar eller gamla gubbar, och de skulle ha så svårt att lära sig ändra på körningen, menade han. Jag skulle för min del tro, att intelligensen är något jämnare fördelad emellan hästar och människor även i Skåne, än vad dessa två ärade opponenter tyckas vilja göra gällande.

Även talade herr Johansson i Brånalt om att de, som vore med på denna utredning, var sådant folk, som ville lemlästa människor, eller som ville vara med om att ha människoliv på sitt samvete. Jag må då säga, att det yttrandet är tilltaget åtminstone icke utan prutmån. Och herr Wachtmeister målade ju med få men kraftiga ord upp den fullständiga katastrofen — han använde just det uttrycket — som skulle bliva en följd av ett bifall till denna motion. Är det underligt då, herr talman, att jag finner, att den förda debatten om något talar för nödvändigheten av en verkligt grundlig utredning av denna fråga? Skulle emellertid farorna vid ett bifall till denna motion vara så stora, som från oppositionens håll gjorts gällande, så måste man fråga sig, huru det varit möjligt, att vi överhuvud taget tillåtit biltrafik i vårt land, vare sig vänster- eller högerriktad. Kunna icke hästar eller körsvenner tänkas komma att klara sig, därest det blir ordnat med högertrafik

Om utredning angående övergång till högertrafik. (Forts.)

en gång i tiden — de nuvarande gubbarna äro nog borta då, så det är andra människor det blir frågan om, ty förr blir det nog ingen reform, det är min övertygelse — ja, huru har det då varit möjligt att riksdagen kunnat vara med om och tillåta biltrafik i den oerhörda utsträckning som skett — med de många faror och olyckor denna trafik vållar. Men trots alla de olyckor denna trafik dagligen medför tror jag icke det är någon, som nu vill stiga upp och föreslå, varken direkt eler indirekt, ett upphävande av denna rätt till biltrafik på våra landsvägar, som vi nu haft under några år.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få ansluta mig till yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Björnberg*, *Sandström*, *Johansson* i Sollefteå, *Hage*, *Selberg*, *Nordkvist*, *Vougt*, *Olsson* i Mora, *Ericsson* i Sörsjön och *Carleson*.

Herr **Wachtmeister:** Herr talman! Jag antager, att saken nu är avgjord både av anhängare och motståndare till högertrafiken, varför jag vågar vädja till kammaren att sluta debatten i denna relativt lilla fråga och skrida till avgörande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Herr Källman begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren avslår tredje tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren avslagit utskottets hemställan.

§ 3.

Föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion angående beredande av billigare biljettpris för sjöfolk vid resa på järnväg från och till hemorten.

Utskottets hemställan bifölls, och skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 4.

Vid härpå skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften blev utskottets i detta betänkande gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 5.

Ang. vissa åtgärder till beteskulturens främjande.

Å föredragningslistan var härefter upptaget jordbruksutskottets utlåtande, nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till beteskulturens främjande.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 30 januari 1931 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 5, föreslagit riksdagen, hemställde utskottet, att riksdagen måtte för beteskulturens främjande medelst anordnande, i huvudsaklig överensstämmelse med vad chefen för jordbruksdepartementet tillstyrkt, av två kultiveringsförsök å betesmark i Norrland och två kontrollgårdar i mellersta Sverige för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra anslag av 30,000 kronor.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *Johansson* i Uppmälby, *Carl E. Eriksson*, *Dalberg*, *Sköld* och *Uddenberg*, vilka på av lantbruksstyrelsen anförda skäl ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Jag har på denna punkt avgivit en reservation, där jag yrkat avslag på Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition. Detta beror ingalunda på att jag icke inser beteskulturens stora betydelse, och jag har också inom jordbruksutskottet bidragit till att vi höjt anslaget till nyodlingar och betesförbättringar å mindre jordbruk med 100,000 kronor och lagt detta belopp på den del, som gäller beteskulturen. Men när jag icke kunnat biträda Kungl. Maj:ts proposition, är det av andra orsaker, som jag bara litet i korthet här skall beröra.

Vi ha ju en hel massa olika institutioner, som bedriva försöksverksamhet på skilda områden. Vi ha även en centralanstalt för försöksverksamhet på jordbruksområdet, vilken centralanstalt naturligtvis, som namnet anger, borde vara en central, som skulle ha överinseende över de inom vårt land utförda försöksarbetena. Men vid sidan av denna anstalt har det uppstått enskilda föreningar, vilka sedermera fått statsunderstöd, och av vilka var och en arbetar på sitt område inom jordbruket. Och det utföres här i vårt land en hel massa försök, som bedrivas på olika platser och under olika ledning, men som ha samma syfte. Nu ha ju riksdagen och Kungl. Maj:t på grund av vad jordbruksutskottet många, många gånger påpekat, för det första igångsatt en utredning om denna sak och för det andra beslutat en sammanslagning av svenska mosskulturföreningen och svenska betes- och vallföreningen. Jag tycker man borde avvakta och se, vart denna utredning kommer att leda, innan man går in för ytterligare utvidgningar.

Denna fråga var ju uppe i fjol inom särskilda utskottet på grund av en motion. Utskottet avstyrkte emellertid då, enär det ansåg, att den utredning, som fordrades för att det skulle taga ståndpunkt till denna fråga, icke då förelåg. Sedan dess har saken ju remitterats till lantbruksstyrelsen. Lantbruksstyrelsen ställer sig fortfarande avvisande. Centralanstalten är villig att medge, att man skulle anordna ett försök i Västerbottens län, där någon försöksverksamhet i detta avseende för närvarande icke föreligger.

Jag tänker mig, att om det vore normala förhållanden, så skulle riksdagen aldrig reflektera på att nu bevilja anslag, under det en utredning pågår. Men vi leva ju under sådana förhållanden, att det gäller om jordbruket, att det sker och beslutes mycket, varom man sedan i en framtid anser, att det var en fel väg.

Ang. vissa åtgärder till beteskulturens främjande. (Forts.)

Nu har det i utskottet av dem, som varit för detta, sagts, att det gäller att hjälpa upp vår jordbruksnäring och särskilt beteskulturen. Försök skola igångsättas och fortsätta under en tid av fem år, innan man får se resultatet. Kännedomen om nyttan av beteskulturen är mycket utbredd, och det går att driva propaganda för beteskulturen genom konsulenterna i respektive hushållningssällskaps områden, och det går också — vi ha praktiserat det i Södermanland — att åstadkomma ett samarbete mellan jordbrukskonsulenterna och skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän i ändamål att få folk intresserat. Men det är ont om pengar, och den, som skall låna till det, drager sig. Jag tror, att man gör största nyttan genom att giva bidrag till detta, men en allmän undersökning tycker jag man icke nu bör vidtaga, utan man bör ställa sig avvaktande. Jag vet ju mycket väl, att det är att tala för döva öron i denna kammare, när det gäller någon inskränkning i en jordbruksfråga, men jag har icke kunnat annat än reservera mig för att i en framtid stå obunden, ty det är säkerligen så, att här börjar nu ungefär som när mosskulturföreningen anlade sin försöksgård i Jämtland. Det skulle arrenderas ett område, men man kom snart underfund med, att man ville få det mera fast, och jag är säker på att utvecklingen kommer att medföra krav på ytterligare statsbidrag. Föreningen har velat ha statsbidrag även till kontroll. Statsrådet har sagt, att det faller icke inom dess egentliga verksamhetsområde, så det kan han icke tillstyrka, men jag är övertygad om att man nästa år kommer att säga, att göromålen ökats så att personalen är för liten. Följden blir att man behöver förstärkning.

Det är fråga om att genomföra en omorganisation i syfte att få en mindre splittrad försöksverksamhet. Det är fråga om en förflyttning av centralanstalten, och vi ha under övervägande, huruvida vi skola slå tillsammans betes- och vallföreningen och mosskulturföreningen. Under sådana förhållanden tycker jag man bör kunna vila på hanen, och jag skall därför, herr talman, bedja få yrka avslag såväl på utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts proposition.

Herr **Carlström:** Herr talman! Jag förstår mycket väl, att utskottets ärade ordförande anser, att vi ha så mycket försöksverksamhet på skilda områden, så att det i detta fall icke kan vara nödvändigt att gå in på nya försök förrän den utredning, han talade om, kommit till stånd. För min del kan jag också säga, att jag icke är vän av att man i fortsättningen splittrar försöksverksamheten, utan jag anser, att man bör försöka genomföra en sådan koncentration, som vi i ett annat ärende, vilket nyligen behandlades av kammaren, beslutade inrikta oss på. Men frågan om beteskulturen anser jag för min del vara mycket viktig icke bara med hänsyn till nuvarande kristid på jordbrukets område. Jag kan gå med på att vad utskottet har sagt, att det skulle med hänsyn till jordbrukets ekonomiska läge *för närvarande* ha betydelse, är det något överdrivet, men i varje fall: ju längre man dröjer med att experimentera i det här avseendet, desto längre dröjer det givetvis med resultatet. Jag anser sålunda, att det även under normala förhållanden är ganska viktigt, att en utökning av beteskulturen vid jordbruket här i landet i största möjliga utsträckning kommer till stånd. Det blir nog den väg, vi få slå in på för att förbilliga produktionen, att försöka i så stor utsträckning som möjligt under sommarmånaderna få ett billigt och gott foder åt våra djur och på så sätt slippa ifrån kraftfoderköpandet åtminstone under den årstiden. Vad som här föreslagits är, kan man säga, ett provisorium. Det gäller två försök i Norrland i avsikt att anlägga betesvallar på lämplig jord, samt fyra kontrollgårdar i skilda delar av landet. Jag vill också understryka, att det gäller ju endast att för fem år gå in för dessa försök. Det påtalades i utskottet, att det skulle vara olämpligt förlägga kontrollverksamheten till de gårdar, som här äro föreslagna, då

man ju har eller får försöksgårdar i Västergötland och i Norrland, där Offersgården är under anläggning, men det är ju på det sättet, att skall man inom närmaste tiden vinna något praktiskt resultat av denna kontrollverksamhet, måste man inrikta sig på att försöka vid sådana gårdar, där beteskulturen redan är i gång, och då lämpa sig inte de gårdar, som vi nyligen satt i gång med såsom försöksgårdar.

Ang. vissa åtgärder till beteskulturens främjande. (Forts.)

Då det är angeläget, att en utökning av beteskulturen kommer till stånd, är det mycket försvarbart av Kungl. Maj:t att framkomma med detta förslag, som ju i alla fall icke går på mer än 30,000 kronor om året under fem år.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **von Stockenström:** Herr talman! Jag skall icke taga upp kammarens tid med att närmare tala om den stora betydelse, som beteskulturen givetvis har. Jag tror, att de flesta, som ha haft anledning något tränga in i denna fråga, äro övertygade om att vi i den rationella betesdriften ha ett medel att förbilliga vår produktion, som vi icke minst i nuvarande tid med alla dess svårigheter ha anledning taga vara på och söka utveckla på bästa sätt. Jag vill erinra om, att det vid förra årets riksdag framkom motioner syftande till att redan då skulle komma till stånd ett beslut om upprättande av några kontrollgårdar, eller rättare sagt det skulle gälla att utöva kontroll vid vissa enskilda gårdar, som redan hunnit ganska långt i fråga om rationell modern beteskultur. I det särskilda utskottet och sedermera också i riksdagen ställde man sig mycket intresserad för saken, ehuru något beslut då icke fattades, men man förutsatte, att ett förslag skulle framkomma till detta års riksdag. Nu föreligger här ett sådant förslag från Kungl. Maj:ts sida. Från reservanternas sida har anförts, att man borde dröja i avvaktan på den mera omfattande utredning rörande hela försöksverksamheten, som väl sannolikt får lov att komma till stånd förr eller senare — enligt min mening ganska snart — för att få till stånd större enhet, större koncentration och planmässighet i fråga om vår försöksverksamhet på jordbrukets område. Men vad det här gäller är ju icke att gå in för något nytt system och icke heller att vidtaga några åtgärder, som på något sätt, såvitt jag kan förstå, kunna föregripa den utredning, som sannolikt snart kommer till stånd.

Vad det här gäller är ju bara att beträffande Norrland få till stånd vissa kultiveringsförsök, som jag tror kunna bliva av mycket stor betydelse speciellt för Norrland, icke minst därför att man även i norra delarna av landet mer och mer kommer till insikt om att man bör söka i möjligaste mån särskilja skogsmark och betesmark. Det bör ju då givetvis vara av mycket stort intresse att få klarlagt, vilka vägar man har att gå, då det gäller att på bästa och även billigaste sätt få till stånd kulturbete av god beskaffenhet. Det gäller vidare att införa en noggrann kontroll på vissa gårdar. Som väl är finnas redan vissa enskilda gårdar, där man hunnit ganska långt i fråga om beteskultur. Vad det gäller nu är att genom medverkan från det allmännas sida få till stånd en noggrann kontroll över hela betesdriften, över vad den kostar och vad som erhålles. Jag tror, att det är riktigt, att man från det allmännas sida medverkar vid denna kontrollverksamhet på det sätt, som här föreslås, ty man kan härigenom mycket fortare än som eljest skulle bliva fallet tillgodogöra sig de resultat, som genom enskilt initiativ och intresse komma fram. Det avses ju icke heller här att genomföra något stort vidlyftigt nytt system, och jag tror därför, att man icke har anledning att avvakta resultatet av den allmänna utredningen om hela försöksverksamheten. Det kommer sannolikt att taga rätt lång tid, innan den blir slutförd och innan några åtgärder med anledning av utredningen bliva vidtagna. Jag tror det kommer

Ang. vissa åtgärder till beteskulturens främjande. (Forts.)

att dröja åtminstone några år, innan så blir fallet. Det förefaller mig, som om man icke, med hänsyn till den stora betydelse, som beteskulturen har, hade anledning dröja med att vidtaga dessa enkla och icke alltför kostbara åtgärder, tills en sådan utredning föreligger. Jag får därför uttala den förhoppningen, att denna kammare ville följa utskottet, som tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Vidare föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till höjande av det mindre jordbruket och befrämjande av gödselvården ävensom en i ämnet väckt motion; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 7.

Härpå upptogs till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa delar av det s. k. Köpingskomplexet i Västmanlands län.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att utskottets hemställanden ej skulle upplästas.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. försäljning av vissa delar av det s. k. Köpingskomplexet i Västmanlands län.

Vid härefter skedd föredragning av *punkten 3*, angående försäljning av vissa till fastigheten Köpingskomplexet Södra 1[27] under kronoparken Strömsholm i Kungs-Barkarö socken av Västmanlands län hörande områden, begärdes ordet av

Herr **Johansson** i Bro, som anförde: Herr talman! Ehuru jag är av den meningen, att försäljning av statens domäner icke bör gå i alltför raskt tempo, har jag i varje fall i detta ärende icke något att erinra. Jag har endast begärt ordet därför, att den ifrågasatta försäljningen åstadkommit oro hos en hel mängd villaägare efter den s. k. Barkaröviken, som genom försäljningen skulle mista sitt fiskvatten. Jag vill endast med anledning härav uttala den önskan, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet vid frågans slutliga behandling måtte vidtaga de åtgärder, som äro möjliga, för att rädda villaägarnas hävdvunna fiskerätt.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 8.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan upptaget jordbruksutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att utskottets hemställanden ej skulle upplästas.

Punkterna 1—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 9.

I fråga om beteckningen å på kemisk väg framställd ättiksyra.

Föredrogs andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, med anledning av väckt motion angående förbud mot användande av beteckningen »ättika» å vara, innehållande på kemisk väg framställd ättiksyra. Ordet begärdes därvid av

Herr **Werner**, som yttrade: Herr talman! När den 28 nov. 1921 den s. k. livsmedelskommittén framlade sitt betänkande, var även frågan om ättikans benämning föremål för behandling och i dess utkast till kungörelse fanns i §§ 2 och 3 definitionen jäsningsättika, framställd genom ättiksjäsning av alkohol eller sockerhaltiga vätskor samt som destillationsättika framställd på kemisk väg. Då hela denna fråga tycks ligga i dödvatten, ville jag separat framföra frågan om ättiksyrans varubeteckning och tror jag det hade varit lyckligt, om utskottet beaktat detta och tillstyrkt motionen.

Om livsmedelslagen blivit verklighet, hade naturligtvis den framstöt, jag gjort, icke kommit till. Anledningen till att jag väckt ifrågavarande motion har varit det olycksfall, som närmare omnämnes i motionen. Jag skulle tro, att varje lekman, som försökt att taga ståndpunkt till detta, måste erkänna, att det ligger något i den uppfattning, som jag framfört. Såväl i utskottsutlåtandet som framför allt i de yttranden, som bifogats utlåtandet har man emellertid utgått ifrån att det skulle vara en attack mot en viss industri, de s. k. ättiksfabrikerna. Jag vill protestera emot detta. Jag har icke haft några sådana avsikter. Detta torde tydligt framgå av ett litet citat ur motionen: »Frånsett att ättiksyran aldrig kan bli den smakkrydda med speciell arom som ättikspriten är och att syran hos därför särskilt känsliga personer förorsakar obehag, som icke uppträda vid bruk av verklig ättika, ligger i allmänhetens obekantskap med de olika preparatens natur och det faktum att ättiksyran säljes i koncentrerat tillstånd (är en frätande syra) möjlighet till olycksfall genom misstag en fara.» Härefter refererar jag ett dylikt olyckfall. Vidare heter det i motionen: »På landsbygden säljes under namn av ättika eller ättiksprit en vara i lös vikt som inte är annat än i okontrollerbara proportioner utspädd ättiksyra. Förutom ovan nämnda fara för förväxlingar är detta en osund illojal konkurrens från försäljarnas sida som visserligen förklaras, men ej kan försvaras av att det sker i god tro att det är samma vara.»

Som frågan nu ligger till, gentemot ett enhälligt utskott och de yttranden, som från olika ämbetsverk lämnats, anser jag mig icke kunna framställa något yrkande. Jag vill endast i detta sammanhang framställa en önskan att den

I fråga om beteckningen å på kemisk väg framställd ättiksyra. (Forts.)

livsmedelslag, som vi väntat på sedan år 1921, med det snaraste måtte föreläggas riksdagen och därigenom denna liksom flera andra viktiga frågor få sin lösning.

Jag har, som sagt, herr talman, icke något yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Härefter föredrogos vart för sig:

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, med anledning av väckt motion angående viss ändring i gällande provinsialläkaretaxa; och

första lagutskottets utlåtande, nr 19, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i 217 och 219 §§ i lagen om försäkringsrörelse.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11.

Ang. faderskapsbevisning medelst blodundersökning.

Vid nu skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande, nr 20, i anledning av väckt motion angående faderskapsbevisning medelst blodundersökning begärdes ordet av

Herr **Flyg**, som anförde: Herr talman! Jag vill endast säga några ord i anslutning till motiveringen för den motion, som här föreligger. Jag gör det med anledning av några rader i utskottets utlåtande, där står (på sid. 8) att »Då blodundersökning aldrig kan leda till det positiva resultatet, att den av kvinnan utpekade mannen *är* fader till barnet, utan endast — i vissa fall — därtill, att denne man *icke är* fader till barnet, har kvinnan i mål om faderskap till barn utom äktenskap icke något direkt intresse av att blodundersökning verkställes.» Av detta uttalande skulle man kunna få den uppfattningen, att en förändring i lagstiftningen på ifrågavarande område endast skulle vara till förmån för den manliga parten vid tvisterna. Jag är emellertid av den meningen, att beredande åt blodprov av en mera preciserad ställning i dylika rättstvister är av intresse icke blott för den manliga parten utan även för den kvinnliga. Jag har dessutom i motionen pekat på att det även ur domarsynpunkt bör vara betryggande och av vikt att få en sådan förändring av lagstiftningen till stånd. Av de i den citerade satsen använda orden »i vissa fall» synes mig framgå, att ett företaget blodprov även kan lämna ett sådant utslag, att mannen i fråga ej kan få intyg om att han *icke* är fader till det barn, varom tvisten rör sig. Ser man saken ur denna synpunkt, förefaller det mig ganska klart, att även den kvinnliga parten i ett fall, då mannen vägrar erkänna faderskap, kan ha intresse av en blodundersökning, som på intet sätt utgör ett vetenskapligt bevis för mannen på att han, såsom han påstår, icke är fader till barnet.

Beträffande utskottets utlåtande vill jag framhålla, att jag befinner mig i den för mig rätt sällsynta situationen, att jag kan uttala min fulla tillfredsställelse såväl över det omsorgsfulla sätt, på vilket själva utredningsarbetet utförts, som även över det yrkande som utskottet framställt. Utskottet hemställer, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte snarast företaga utredning angående möjligheterna för domstol att stadga påföljd för parts vägran av blodundersökning i mål angående faderskap ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan giva anledning. Detta är en något annan formulering än den jag begagnat mig av i

Ang. faderskapsbevisning medelst blodundersökning. (Forts.)

den föreliggande motionen, men då jag förutsätter, att den utredning, utskottet hemställt om och som jag hoppas även kammaren kommer att hemställa om, skall klarlägga alla i sammanhang härmed stående frågor, har jag för mitt vidkommande ingen anledning att framställa något yrkande om bifall till motionen. Jag fattar utskottets utlåtande och dess yrkande såsom en begäran om en utredning, vilken måste omfatta problemet i hela dess vidd och med hänsynstagande till de synpunkter jag i min motion framhållit.

Herr talman, jag har intet ytterligare att tillägga.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 12.

Jordbruksutskottets utlåtande, nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga ägolotter i Mölltorps socken av Skaraborgs län föredrogs härefter; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 13.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 94, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar, punkten 11.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Vidare föredrogos vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av återstående delar av förutvarande mötesplatsen Sannahed;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal rörande disposition av viss mark under Strömsholms kungsgård i Västmanlands län;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den till kronan återfallna krononybyggesdelen $^{21}/_{256}$ mantal Sundsvall nr 1 i Stensele socken av Västerbottens län;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till innehavarna av kronohemmanet Holgryte nr 1 i Jönköpings län för erlagda kommunalutskylder;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga markområden vid Ljungbyhed;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark; och

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av den s. k. Skräddareheden m. m. vid Ljungbyhed.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 15.

Ang. godkännande av en konvention om ekonomiskt närmande.

Slutligen upptogs till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en i Oslo den 22 december 1930 undertecknad konvention om ekonomiskt närmande jämte en i ämnet väckt motion.

Genom en den 13 februari 1931 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 87, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag samt med överlämnande av en i Oslo den 22 december 1930 undertecknad konvention om ekonomiskt närmande, äskat riksdagens godkännande av berörda konvention.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en i anledning av förevarande proposition inom andra kammaren av herrar *Magnusson* i Skövde och *Aronson* väckt motion, nr 358, vari föreslagits, att riksdagen måtte förklara, att den icke kunde godkänna det i propositionen framlagda förslaget till konvention.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motion, meddela av Kungl. Maj:t äskat godkännande av den med förevarande proposition överlämnade konvention om ekonomiskt närmande.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *K. Oscar Ericson*, *Olsson* i Golvvasta, *Wohlin* och *Nilsson* i Hörby, som ansett, att utskottet bort avstyrka bifall till propositionen.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **Hansén:** Herr talman! Det är med tillfredsställelse jag konstaterar den förståelse bevillningsutskottet visat för de synpunkter, som varit vägledande för Kungl. Maj:ts regering vid behandlingen av nu föreliggande fråga.

I likhet med regeringen har utskottet funnit den avslutade konventionen väsentligen äga ett värde av allmän innebörd och närmast vara att betrakta som ett insegel på det av de fem konventionsländerna inledda samarbetet inom handelspolitiken. Utskottet har givit sitt erkännande åt den av mig framförda uppfattningen, att konventionen får anses utgöra ett gott stöd åt de strävanden till allmän handelspolitisk avspänning, vilka dessa stater i eget och allmänt intresse söka befrämja vid det under Nationernas förbunds egid pågående internationella samarbetet på det ekonomiska området. Med hänvisning särskilt till den tendens till skärpta åtgärder inom handelspolitiken, som i ett flertal länder för närvarande gör sig gällande, har utskottet slutligen jämväl framhållit samarbetets betydelse för tillvaratagande av respektive länders exportintressen, av vilka för vårt vidkommande icke minst jordbrukets kunna befaras bliva hotade.

Med nu anförda uttalanden synes bevillningsutskottet klart ha angivit det, som är tyngdpunkten i den föreliggande konventionen. Denna utgör nämligen icke och får icke heller betraktas som en isolerad handelspolitisk företeelse i de fem konventionsländernas inbördes förhållande till varandra. För att syftet med överenskommelsen skall komma till riktigt uttryck, måste det från norsk sida i denna sak framkomma initiativet liksom också det resultat därav, som Oslokonventionen utgör, ses mot bakgrunden av den handelspolitiska utvecklingen i allmänhet under det senaste decenniet. Jag skall därför, innan jag närmare ingår på den föreliggande konventionen och dess betydelse, med några ord

Ang. godkännande av en konvention om ekonomiskt närmande. (Forts.)

bringa i erinran, hur tullpolitiken under det senaste decenniet gestaltat sig i ett antal länder.

I *Frankrike* inleddes en protektionistisk utveckling genom det år 1919 införda systemet med s. k. tullkoefficienter, vilket system visserligen från början väsentligen avsåg att vidmakthålla förkrigstidens procentuella tullskydd men som i fortsättningen utvecklade sig till att alltmera utpräglat tjäna protektionistiska syften. I och med det fransk-tyska avtalets avslutande år 1927 genomfördes väsentliga tullhöjningar i fråga om åtskilliga hundratal tulltaxerubriker. Ehuru en del modifikationer kommit till stånd i de franska tullarna genom nyligen slutna tariffavtal med Schweiz, Belgien, Tjeckoslovakien o. s. v., kan den franska tulltaxan i dess nuvarande skick betraktas som en exponent för ett system med långt drivet tullskydd.

I *Spanien* infördes år 1922 en ny tulltaxa med synnerligen höga tullar. Tulltaxans ikraftträdande betecknade utgångspunkten för en period av tarifförhandlingar med olika länder. Genom de tariffavtal som i fortsättningen kommo till stånd reducerades tullarna något, dock icke i någon mera betydande grad. Dessa tariffavtal hava på sistone efter åtgärd från spansk sida i allmänhet bragts att upphöra, i följd varav nedsättningarna i många fall bortfallit och ersatts av de autonoma tullsatserna.

I de centraleuropeiska länderna började de protektionistiska tendenserna jämförelsevis sent att göra sig gällande, något som bör ses mot bakgrunden av att vissa av dessa stater genom fredsfördragen underkastades inskränkningar i avseende å sin handelspolitiska handlingsfrihet.

I *Tyskland* genomfördes år 1925 eller samma år som Tyskland återvann sin handlingsfrihet i handelspolitiskt avseende en omfattande revision av tulltaxan. Revisionen berörde drygt hälften av antalet rubriker och innebar i allmänhet väsentliga stegringar i den då gällande tulltaxan. Denna senare, som härrörde från år 1902, hade på sin tid tillkommit i syfte att tjäna som underlag vid tarifförhandlingar och blev nu genom tullhöjningarna av år 1925 ytterligare förstärkt. Tullsatserna i den tyska tulltaxan hava visserligen i fortsättningen genom en serie tariffavtal blivit reducerade, bl. a. genom gällande svensk-tyska handelstraktat av år 1926. Emellertid hava sedan dess höjningar av genom handelsavtal obundna tullsatser i vissa fall ägt rum. Genom särskilda uppgörelser med Sverige och Finland har Tyskland därjämte förskaffat sig frihet att vidtaga höjningar i vissa dittills bundna tullsatser. Vidare må erinras om det senast framkomna tyska regeringsförslaget enligt vilket tyska regeringen skulle bemyndigas att under vissa förutsättningar efter eget gottfinnande ändra tullsatserna i den tyska tariffen. Detta innebär obestridligen ett nytt handelspolitiskt osäkerhetsmoment.

I *Österrike* infördes år 1925 en ny tulltaxa, som i fortsättningen kompletterats genom en serie partiella revisioner, varigenom tullnivån i stor utsträckning blivit höjd. Den senaste av dessa revisioner ägde rum år 1930 och medförde betydande höjningar bland de till ett par hundratal uppgående tullrubriker, som revisionen omfattade.

Vad övriga stater på kontinenten beträffar hava såväl *Polen* som *Tjeckoslovakien* likaledes kringgärdat sig med höga tullmurar. *Italien* har under efterkrigstiden sökt uppamma en inhemsk industri och för dessa ändamål infört såväl skyddstullar som direkta subventioner.

Bland utomeuropeiska länder utgör *Amerikas Förenta Stater* ett belysande exempel på de protektionistiska strömningar jag här sökt belysa. Den tullnivå, som fastställdes genom 1922 års tulltariff, vilken redan i och för sig innebar ett högst betydande tullskydd, har som bekant på sistone genom antagande av 1930 års tullag undergått ytterligare stegring.

Storbritanniens ställning i tullpolitiskt hänseende tilldrager sig särskild upp-

Ang. godkännande av en konvention om ekonomiskt närmande. (Forts.)

märksamhet. Detta land införde under världskriget — vid sidan av de gamla finanstullarna å vin, socker m. m. — tullar å automobiler, ur etc., vilkas syfte likaledes väsentligen var finansiellt. Med anledning av erfarenheterna från världskriget tillkom 1921 industriskyddslagen, vilken avsåg att bereda skydd åt de så kallade »nyckelindustrierna». Härmed åsyftades vissa smärre industrier (optiska glas m. m.), vilka erfordrades väsentligen för att fullständiga Storbritanniens ekonomiska försvarsberedskap. Sedan 1925 ha även enstaka tullar införts i uteslutande industriskyddsvänligt syfte (såsom exempelvis å omslagspapper). Storbritannien har emellertid hittills noggrant undvikit att tullbelasta sådana varuslag, vilkas prisbillighet är av vikt för de stora exportindustrierna (textil-, varvsindustrierna etc.). Den ståndpunkt, som den nuvarande arbetarregeringen intagit, har varit att icke upphäva några av de bestående tullarna, men att vid utlöpandet icke förnya dessa. Som samtliga de sedan världskriget tillkomna tullarna skulle gälla endast för ett visst antal år, ha några av dessa redan upphört. — Om man sålunda kan säga, att England i stort sett hittills vidhållit sin frihandelsvänliga ståndpunkt, har emellertid på senaste tiden de alltjämt latenta strävandena i tullskyddsvänlig anda varit starkare än sedan årtionden tillbaka under inflytande av de svåra ekonomiska och sociala problem, varmed England nu har att kämpa. I den offentliga diskussionen hava under de sista veckorna förekommit en del anmärkningsvärda uttalanden i dessa frågor, vilka synas särskilt oroande.

Vilka äro nu orsakerna till denna protektionistiska strömning i skilda länder?

Det torde i detta sammanhang knappast kunna komma i fråga att giva sig in på en mera ingående analys av hithörande komplicerade och svåröverskådliga problem, något som för övrigt också skulle överstiga min ringa förmåga. Men några antydningar om de enligt min mening huvudsakligaste anledningarna och motiven till den hittills förda handelspolitiken torde i allt fall vara på sin plats för att belysa omfattningen och djupet av de svårigheter, man har att övervinna, då det gäller att länka in handelspolitiken på andra banor.

Med världskriget följde en genomgripande omläggning av produktions- och konsumtionsförhållandena. En mängd armar drogos från jordbruket i Europa, vilket ledde till utvidgad odling i de transoceana länderna. Samtidigt inträdde en enormt stegrad efterfrågan på vissa industrivaror, vilka betalades med snart sagt vad pris som helst. Genom att världskriget blev så långvarigt, hann världens näringsliv anpassa sig därefter, varigenom återgången till normala förhållanden väsentligt försvårades. Denna återgång hindrades ytterligare genom de politiska omvälvningar, vilka blevo en följd av världskriget. Svårigheterna framtvingade en hel rad med statsåtgärder till näringslivets understödjande, bland vilka i främsta rummet tullförhöjningar kommo i fråga.

Ett motivkomplex, som i detta sammanhang otvivelaktigt bör tagas i betraktande, hänför sig till den ekonomiska nationalism, som under världskriget följde den politiska nationalismen i spåren och som under efterkrigsåren i allt högre grad satt sin prägel på utvecklingen. Den våg av nationalism, som då bredde ut sig över hela världen, kom på det ekonomiska området till synes bland annat i ett utvidgat understödjande av den inhemska produktionen. Snart sagt varje agrarland har under efterkrigstiden mera än dessförinnan strävat att övervinna sin industriella efterblivenhet genom att uppbygga en inhemsk industri. Särskilt starkt ha dessa strävanden verkat i de fall, då som följd av kännbar varubrist en inhemsk industri vuxit upp under världskriget. Det har givetvis synts vida svårare att uppoffra en industri, vilken man redan ägde och i vilken man redan investerat kapital, än att avstå från att skapa en ny industri. Sålunda ha efter fredsslutet en mängd tullstegringar tillkommit över

Ang. godkännande av en konvention om ekonomiskt närmande. (Forts.)

hela världen i syfte att upprätthålla industrier, som eljest skulle saknat existensmöjlighet.

En annan orsak till den protektionistiska utvecklingen utgör strävandet efter ekonomisk försvarsberedskap. Erfarenheterna från världskriget hade visat betydelsen av att inom landet kunna tillverka vissa för krigföringen nödvändiga varuslag, och man sökte på olika håll garantera fortbeståndet av sådana industrier, som visat sig nödvändiga för krigföringen eller folkförsörjningen under krig.

En viktig utvecklingslinje inom tullpolitiken sammanhänger med Österrike-Ungerns sönderfallande och randstaternas avskiljande från Ryssland. Ett typiskt exempel i förstnämnda avseende erbjuder Österrike, vars näringspolitiska förutsättningar genom landets sönderfallande i grund förändrades. Behovet av livsmedel för världsstaden Wien hade icke avsevärt ändrats, men avsättningsmöjligheterna för industrier däremot väsentligt kringskurits. Handelsbalansen blev därigenom starkt passiv, så att valutan icke kunde upprätthållas. Nationernas förbund rådde 1925 Österrike att minska livsmedelsimporten genom att utveckla det inhemska jordbruket. Österrike har i detta syfte upprepade gånger stegrat tullarna å jordbruksalster. Därigenom ha å andra sidan svårigheter uppstått för de angränsande agrarstaterna, exempelvis Ungern, vilka i syfte att återställa jämvikten stegrat industritullarna. Som exempel på verkningarna av randstaternas avskiljande från Ryssland må erinras om läget i Polen. Den förutvarande ryska delen av detta land levererade före världskriget industrivaror till Ryssland, den förutvarande tyska delen levererade jordbruksalster till det övriga Tyskland. Dessa avsättningsmarknader ha avskurits genom utrikeshandelsmonopolets inrättande i Sovjetryssland samt genom nära sex års tullkrig med Tyskland. Svårigheterna för näringslivet blevo därigenom så stora, att starkt tullskydd ansågs nödvändigt.

Inflationen efter världskriget måste också tillskrivas en del av skulden till den protektionistiska utvecklingen. Som man minnes, tog inflationen efter världskriget överhand särskilt i Tyskland, Österrike och Polen, så att genomgripande myntreformer måste göras. Frankrike tillämpade efter fredsslutet sin generaltariff mot Tyskland i syfte att utestänga annan import därifrån än skadeståndsleveranserna. Sedan den tyska inflationen kommit i gång, var detta skydd icke tillräckligt, varför den franska generaltariffen 1921 fördubblades. Ett ytterligare exempel erbjuder Tjeckoslovakien, som omgivet av valutadumping från Tyskland, Österrike och Polen sökte skydda sitt näringsliv medelst importförbud och stegrat tullskydd.

De statsfinansiella svårigheterna, särskilt i de förutvarande krigförande och de nya staterna, ha givetvis också varit en anledning till tullstegringar, varvid som exempel må erinras om Österrike, Polen, Finland etc. För Englands vidkommande må erinras, att det av prof. Keynes nyligen framlagda förslaget om tullskydd i Storbritannien närmast tar sikte på tullarnas statsfinansiella sida.

Att skadeståndsbetalningarna samt betalningarna å de övriga krigsskulderna återverkat även i handelspolitiskt avseende torde knappast behöva påpekas. Särskilt gäller detta om Tyskland, som för att kunna fullgöra sin betalningsskyldighet måste upprätthålla ett betydande exportöverskott. Exporten *måste* följaktligen med alla medel uppdrivas — vilket är ägnat att föranleda motåtgärder i andra länder — och importen inskränkas, företrädesvis medelst tullskydd.

Slutligen må också erinras om den våg av protektionism, som gått fram över världen i samband med den senaste ekonomiska krisen. Särskilt ha jordbrukets intressen därvid trätt i förgrunden. Ehuru den ekonomiska depressionen i stort sett gått ut över alla näringsgrenar, ha nämligen svårigheterna för jordbruket som bekant varit mest kännbara och ha härigenom kommit att påverka den han-

Ang. godkännande av en konvention om ekonomiskt närmande. (Forts.)

delspolitiska utvecklingen i högre grad än motsvarande svårigheter för näringslivet i övrigt. Förenta staternas nya tulltaxa av 1930 har sålunda sin egentliga upprinnelse i det republikanska partiets utfästelser om ökat skydd för jordbruksprodukter, men resultatet av förhandlingarna i kongressen blev att även industritullarna i stor utsträckning höjdes. Ett belysande exempel på jordbruksprotektionismen utgör även »den gröna fronten» i Tyskland, som särskilt under senaste året genomdrivit den ena tullstegringen å jordbruksalster efter den andra.

Innan jag lämnar frågan om orsakerna till den protektionistiska inställningen kan jag icke heller underlåta framhålla ytterligare en faktor, som enligt min uppfattning i icke oväsentlig grad medverkat till den hittillsvarande utvecklingen på detta område. Jag syftar därvid på tillvägagångssättet vid de handelspolitiska avtalen länderna emellan. Hur har det gått till? Jo, i regel så att länderna var för sig genom antagande av s. k. förhandlingstariffer i förväg skaffat sig en så stark tullpolitisk rustning som möjligt för att vara beredda till den byteshandel, som underhandlingarna innebära. Man har tagit till både på bredden och höjden. Ingen har velat få skulden för ett dåligt handelspolitiskt förberedelsearbete. Så har då giva- och taga-systemet satts i gång. och under ömsesidig press hava vissa tullmedgivanden gjorts. Resultatet har blivit den s. k. konventionaltariffen, som alltså utgjort en blandning av ursprungliga beredskapstullar och vid förhandlingsbordet nödtvunget nedpressade tullsatser. Om härvid en eller annat tullrubrik blivit alltför hög i förhållande till det verkliga eller förmenta behovet av tullskydd har spelat en mindre roll i jämförelse med att förhandlingarna resulterat i minsta möjliga medgivande. — Det torde knappast kunna dragas i tvivel, att detta förhandlingssystem i sin mån kraftigt bidragit till att uppamma och bevara en stark protektionism.

Inför de förhållanden jag här i korthet skildrat var det naturligt, att Nationernas förbund, där världens länder sammanträda till rådslag både i ekonomiska och politiska ting, måste ägna denna sak sin särskilda uppmärksamhet. Detta ledde också till att man 1927 i ett antal resolutioner uppdrog de grundlinjer, efter vilka de olika staternas handelspolitik enligt konferensens mening borde föras. Beträffande tullpolitiken uttalade konferensen, att tiden vore inne för ett hejdande av den dittills sedan krigets slut oavbrutet pågående höjningen av tullmurarna och ett påbörjande av en rörelse i motsatt riktning. Konferensen rekommenderade för detta ändamål såväl autonoma åtgärder av de enskilda staterna som avslutande av handelsavtal innebärande tullnedsättningar och om möjligt allmänna konventioner i samma syfte. Dessa rekommendationer medförde emellertid inga nämnvärda praktiska resultat. Belysande är att Nationernas förbunds ekonomiska kommitté i sin redogörelse för de i olika länder vidtagna åtgärderna för förverkligande av den ekonomiska världskonferensens rekommendationer under tiden maj 1928—maj 1929 konstaterade, att tullhöjningar genomförts i ett avsevärt antal länder medan tullsänkningarna varit av ringa betydelse. Vid Nationernas förbunds rådsmöte i augusti 1929 samt den därpå följande förbundsförsamlingen framfördes också från många håll, däribland även av Sveriges ombud, kritik och beklagande av att dessa resolutioner åsidosattes av de flesta stater, även sådana som uttryckligen tillkännagivit sin anslutning till desamma.

Det var nu som tanken på en allmän tullvapenvila framfördes. Förslaget väcktes av belgiske utrikesministern och gick närmare bestämt ut på att en internationell överenskommelse borde träffas, som tillförband de olika staterna att icke höja skyddstullarna över deras dåvarande nivå. Denna tanke upptogs och utvecklades ytterligare. Jag skall icke vidare ingå härpå utan endast erinra om att i februari 1930 hölls i Genève en konferens, vars huvudsakliga

Ang. godkännande av en konvention om ekonomiskt närmande. (Forts.)

resultat blev den handelskonvention, som sedermera framlades för och även godkändes av 1930 års riksdag. Till sitt innehåll var denna konvention långt mera begränsad, än som avsågs med det i förbundsrådets beslut angivna programmet för konferensen. Konferensens uppgift var enligt förbundsrådets beslut i första hand att avsluta en konvention om tullvapenvila d. v. s. en konvention, som förpliktade de olika staterna att icke höja sina skyddstullar så länge konventionen gällde. På grund av vissa länders hållning visade sig emellertid denna tanke ogenomförbar. Den handelskonvention, som antogs av konferensen, gick som bekant i huvudsak allenast ut på att gällande handelstraktater under viss tid icke skulle få uppsägas. Härjämte innefattade konventionen emellertid vissa stadganden, varigenom man så långt möjligt sökte tillförbinda de olika staterna att icke göra bruk av sin frihet att höja de genom handelstraktaterna icke bundna tullsatserna.

Handelskonventionen syntes komma att innebära åtminstone ett första steg i riktning mot en tullfred. Emellertid måste tyvärr konstateras, att detta lovvärda försök till ändrad handelspolitisk kurs icke lett till något resultat. Då det visade sig, att tillräckligt många länder icke inom föreskriven tid anmält sin anslutning till konventionen, hölls i slutet av sistlidne mars i Genève en ny konferens i ämnet. Tyvärr måste man då konstatera, att förutsättningar för konventionens ikraftträdande icke voro för handen.

Det var på grund av de alltmer mörknade utsikterna för den allmänna handelskonventionens ikraftträdande som tanken framkom på den konvention, vilken nu föreligger på riksdagens bord. Förslaget härom väcktes som bekant från norskt håll och den 18 december 1930 sammanträffade ombud för Sverige, Norge, Danmark, Holland och Belgien till en konferens i Oslo, varvid man uppnådde enighet om och den 22 december undertecknade konventionen i fråga.

Grundtanken i denna konvention, kommer till uttryck i ingressen, vari förklaras, att de fördragsslutande staterna överenskommit att sluta en konvention om ekonomiskt närmande i syfte att bringa i tillämpning de principer, som ligga till grund för Nationernas förbunds verksamhet på det ekonomiska området samt att så mycket som möjligt taga hänsyn till varandras ömsesidiga intressen.

Jag vill icke trötta kammaren med att nu återupprepa konventionens innehåll utan kan i sådant avseende inskränka mig till att hänvisa till såväl propositionen som utskottsutlåtandet.

Ehuru Oslokonventionen nära ansluter sig till de principer, som kommit till uttryck i den allmänna handelskonventionen, förefinnas åtskilliga betydande avvikelser i jämförelse med denna senare. Till en början stadgas sålunda intet rörande handelstraktaternas fortbestånd, vilket givetvis sammanhänger med att de ifrågavarande fem staterna tillsammans endast slutit ett obetydligt antal tariffavtal. Då själva tarifftraktatmetoden är främmande för de flesta av de anslutna staterna, hava bestämmelserna angående den procedur, som skall iakttagas vid tilltänkta tullförhöjningar, ändrats i överensstämmelse härmed. Förpliktelsen att på begäran upptaga förhandlingar, vilken enligt den allmänna handelskonventionen var ålagd de stater, som icke skulle förbjudas att vidtaga några tullförhöjningar eller införa nya tullar i skyddssyfte, har sålunda i den föreliggande konventionen ersatts med förpliktelse att sorgfälligt pröva alla från de övriga staterna framställda förslag om modifikationer av planerade tullhöjningar eller nya tullar. I detta avseende har emellertid gjorts undantag beträffande sådana finanstullar, som av någon anledning omedelbart måste sättas i kraft.

Den föreliggande konventionen innehåller alltså inga bestämmelser, varigenom konventionsstaterna berövas sin handlingsfrihet i tullpolitiskt avseende.

Ang. godkännande av en konvention om ekonomiskt närmande. (Forts.)

De direkta utfästelserna i avseende å tullarna begränsa sig i det väsentliga till å ena sidan förpliktelse om förhandsunderrättelse i händelse av tullförhöjning och å andra sidan utfästelse att sorgfälligt pröva eventuella framställningar om modifikationer i planerade tullförhöjningar.

Även om den föreliggande konventionen sålunda till sitt innehåll icke är av mer genomgripande beskaffenhet, kan den, som jag inledningsvis framhållit, dock bliva av väsentlig betydelse såväl i allmänhet som för de särskilda konventionsländerna.

Ser man till det inbördes förhållandet mellan de fem anslutna staterna synes det otvivelaktigt, att konventionen, i trots av den ringa grad av förpliktelse densamma ålägger dessa stater, likväl kommer att skapa en gynnsam grund för ytterligare samarbete dem emellan på det ekonomiska området. För att betona sitt intresse av sådan fortsatt samverkan hava de fem regeringarna samtidigt med konventionen också undertecknat ett protokoll, vari de förklara sig hava för avsikt att fortsätta det påbörjade samarbetet samt att undersöka möjligheterna av att utsträcka tillämpningen av den princip, som ligger till grund för konventionen, till andra bestämmelser av betydelse för varuutbytet dem emellan.

I detta sammanhang skulle jag, i anledning av vissa motionsvis framkomna erinringar mot propositionen för bristfälliga statistiska uppgifter rörande handelsutbytet mellan Sverige och övriga konventionsländer, vilja framhålla, att denna uraktlåtenhet från min sida varit rent avsiktlig. Denna konvention är överhuvud taget icke avsedd att utgöra ett ytterligare led i det hittills tillämpade giva-och-taga-systemet, som redan alltför länge fått sätta sin prägel på världens handelspolitik. Det är icke meningen, att vi skola med statistikens hjälp räkna ut å ena sidan vad vi möjligen skola kunna tillskansa oss av Norge, av Danmark, av Holland, av Belgien i tullförmåner eller tullmedgivanden och å andra sidan vad vi som vederlag själva skola nödgas avstå. Denna anda i handelspolitiken måste bort, den måste ersättas med den princip, som avsetts vara den bärande i Oslokonventionen, nämligen ett verkligt och uppriktigt hänsynstagande även till de andra länderna vid tullarnas reglering — i fast förvissning, att båda parternas intressen liksom det ekonomiska livets utveckling i allmänhet därigenom bäst befrämjas. En övergång till en sådan inställning till de handelspolitiska problemen kan icke ske och kommer aldrig att kunna möjliggöras, därest varje förslag till handelspolitiskt samarbete enbart skall baseras på konkreta beräkningar om vad *jag* vinner och vad *du* förlorar. För min del vågar jag påstå, att i längden *båda* parterna förlora, om den taktiken följes.

Det är ej genom makt och hot, som en handelspolitisk avspänning mellan folken kan uppnås, utan på rättens grund med fullt erkännande av varandras berättigade intressen.

Oslokonventionen kan för de fem konventionsländerna även bliva till gagn därigenom att dessa stater, om de sålunda gå tillsammans, kunna med större kraft göra sina röster hörda i de internationella handelspolitiska rådslagen. Politiskt representera dessa länder icke någon större makt. Ekonomiskt äro de långt starkare och tillsammans böra de på detta område kunna förvärva ett betydande inflytande. Dessa länders samlade export uppgick år 1929 till i runt tal 10.5 miljarder kronor eller 8.58 procent av världshandeln. Detta exportvärde översteg väsentligt Frankrikes och närmade sig Tysklands. Konventionsländernas samlade import uppgick samma år till 12.3 miljarder kronor, därmed överflyglande såväl Tyskland som Frankrike. Ett enigt uppträdande av en grupp av länder, som representera en sådan andel i den internationella handeln, skulle utan tvivel tillförsäkra åt varje medlem av gruppen ett långt större hänsynstagande än de var för sig skulle kunna utverka.

Ang. godkännande av en konvention om ekonomiskt närmande. (Forts.)

I sist antydda förhållande men framför allt med hänsyn till den till sin art helt nya handelspolitiska grund, varpå Oslokonventionen bygger, är konventionens av utskottet framhållna allmänna värde att finna.

Den ledande tanken i 1930 års handelskonvention var, att var och en av de undertecknade staterna skulle i sin tullpolitik söka taga hänsyn icke blott till sina egna närmast liggande utan även till de övriga staternas intressen. Konventionen har som förut nämnts ännu icke trätt i kraft, och det synes alltjämt vara ytterst ovisst, om så någonsin kan ske, i varje fall i någon mera avsevärd utsträckning. Oslokonventionen åsyftar nu att åtminstone för några staters vidkommande förverkliga nyssnämnda grundsats. Den bör redan därigenom tillmätas ett icke obetydligt värde såsom ett inför hela världen tydligt uttryck för dessa staters handelspolitiska inställning och bör därjämte kunna utgöra ett stöd för de med så många svårigheter kämpande strävandena att dock till slut nå fram till en allmän europeisk tullöverenskommelse i samma anda.

Konventionen bör i sistnämnda avseende icke heller frånkännas betydelse för lösningen av den för alla länder viktiga frågan, om England skall fasthålla vid sin hittills förda tullpolitik eller övergå till en mera protektionistisk politik. De försök, som gjorts från engelska regeringens sida att uppnå ett allmänt tullavtal, som skulle utvisa åtminstone någon villighet från de europeiska staternas sida att följa den ekonomiska världskonferensens rekommendationer om tullmurarnas minskning, hava i stort sett blivit resultatlösa. Det kan då icke vara utan sin betydelse för den engelska opinionen, att det klart ådagalägges, att åtminstone denna grupp av fem stater vill göra front mot den allmänna protektionistiska tendensen, och att från dessa staters sida icke föreligger samma hot om ytterligare uppskruvning av tullarna, som obestridligen tyckes vara fallet vad många andra länder beträffar.

Det är dessutom uppenbart att i den mån det ligger i de fem staternas intresse att försöka göra samma strävanden till större frihet för handeln gällande även i övriga länder — och för min del utgår jag från att så är förhållandet — så öppnas större möjligheter härför, om de samarbeta än om de uppträda var för sig. Det är visserligen sant, att ett dylikt samarbete kan äga rum utan någon konvention som den nu föreliggande, men det torde också vara obestridligt, att konventionen ger samarbetet ökad styrka och kommer det att utåt framstå i fastare form. Mot bakgrunden av denna konvention skall de fem staternas gemensamma framträdande i det internationella konferensarbetet få en ökad auktoritet och effektivitet, som kan bliva av positivt värde för var och en av dem.

Det bör till sist erinras om, att det för Sveriges vidkommande är all anledning att hälsa föreliggande konvention med tillfredsställelse i betraktande av det betydande och livliga handelsutbyte, som äger rum mellan Sverige och ifrågavarande länder. Det är av icke ringa betydelse för Sverige att kunna i avseende å den del av vår exportmarknad, som dessa länder representera, påräkna hänsynstagande och samförstånd till ömsesidigt gagn och befrämjande av de ekonomiska förbindelserna folken emellan. Att vårt land därvid bör vara berett att göra motsvarande prestationer, finner jag självfallet.

Jag vågar uttala den förhoppningen, att riksdagen skall med hänsyn till läget ute i världen finna angeläget att göra vad på oss ankommer för att komma till rätta med den handelspolitiska situation, som för närvarande råder. Vi befinna oss i en allvarlig tid. Svårigheterna för exporten av snart sagt alla varuslag ökas dag för dag, och detta icke blott på grund av den ekonomiska depressionen, som ju har andra orsaker och kan vara av övergående natur, utan även och måhända i mycket högre grad på grund av den handelspolitik, som föres över hela världen. Även om man icke har anledning att överskatta bety-

Ang. godkännande av en konvention om ekonomiskt närmande. (Forts.)

delsen av den konvention, som här föreligger, har man å andra sidan icke skäl att underskatta densamma såsom ett uttryck för de fem staternas ställning i denna fråga. Det har i första kammaren framhållits, att konventionen vore av ringa värde. Jag skall i denna kammare icke upptaga till bemötande vad som i det hänseendet yttrades, men vill betona, att även om konventionen — som en och annan synes förmena — icke skulle kunna tillmätas större betydelse, än att under de nuvarande handelspolitiska förhållandena vara en ropandes röst i öknen, så är den uppgiften likväl stor nog. Jag vågar alltså uttala den förhoppningen att andra kammaren biträder Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag.

Herr **Wohlin:** Herr talman! Jag kan förstå, att herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet gärna velat få tillfälle att under denna riksdag utveckla sin allmänna uppfattning om de handelspolitiska strömningarna i världen. Dock blev jag en smula förvånad, när herr statsrådet anknöt sitt stora tal i detta ämne till den nu föreliggande konventionen och till det förevarande utskottsbetänkandet, eftersom det ju är alldeles givet, att denna frågas utgång är klar i kammaren. Sannolikt hade det icke ens blivit någon debatt i ärendet, därest icke herr statsrådet hållit sitt anförande. Detta anförande påkallar emellertid några ord från min sida.

Jag får i stora drag instämma med herr statsrådet i hans allmänna exposé över de handelspolitiska utvecklingslinjerna under de senare åren. Det var med intresse jag lyssnade till hans framställning av de olika staternas protektionistiska politik och av den olyckliga utveckling med avseende å ett friare varuutbyte mellan folken, som denna politik tagit icke minst under de senaste åren. Liksom herr statsrådet anser jag det vara en stor olycka för hela världsekonomien, att 1927 års ekonomiska Genèveidéer icke vunnit någon nämnvärd anslutning. Jag betraktar även i likhet med herr statsrådet varje förslag, som kan vara ägnat att på ett verkligt sätt bidraga till avspänningen av de handelspolitiska motsättningarna i världen, värt att med all makt understödjas.

Emellertid är det väl ganska givet, att de rationella vägarna för ett sådant arbete äro att söka efter de linjer, som Genèvekonferensen av år 1927 företrädesvis tänkte sig, nämligen genom tariffnedsättningar, åstadkomna på förhandlingarnas väg olika stater emellan, och genom initiativ av de stormakter, som gått i spetsen för den protektionistiska kapprustningen. Denna tankegång är naturlig. Däremot har jag svårt att förstå det rationella i idén om en »tullfredskonvention», vilken sedermera framkommit och blivit ett av många väl högt uppskattat hjälpmedel i den nuvarande situationen. Denna tullfredsidé innebär ju, att de olika makterna förbinda sig att under en viss tid icke uppsäga bestående handelsavtal, alltså praktiskt sett, att icke höja sina tullsatser. Men eftersom de olika makterna vid ingåendet av en sådan eventuell konvention hade en fullständigt olika ställning med avseende på sin protektionistiska politik, så hade ju konventionen blivit ytterst orättvis och måst komma att skada vissa länder till förmån för andra. Vissa stater hade vid tidpunkten för denna plans framträdande, på grund av inrikespolitiska och andra skäl, redan utvecklat sina tulltaxor till en höjd, som kan sägas ha varit rent abnorm, och de hade sålunda redan på förhand kasserat in de protektionistiska vinster, som de ansågo ligga i en sådan politik. Andra stater däremot hade av olika skäl dröjt därmed eller överhuvud icke reflekterat därpå. En tullfredskonventions svaghet måste sålunda ha kommit att ligga däri, att de makter, som i god tid slagit in på den protektionistiska linjen, hade kommit att sitta med trumf på hand gentemot de stater, som av skilda anledningar dröjt eller på grund av sin frihandelsvänliga uppfattning icke velat gå fram på dessa linjer. Därför har under de år, då denna tullfredsidé lanserats eller i den allmänna diskussionen

Ang. godkännande av en konvention om ekonomiskt närmande. (Forts.)

förts fram i Europa, en avspänning enligt dessa linjer förefallit mig tämligen irrationell, och den står i alla händelser i fråga om effektivitet alldeles tillbaka för de idéer, som emanerade från 1927 års ekonomiska konferens.

Emellertid skulle jag icke desto mindre, därest konventionen vunnit allmännare anslutning, tillhört dem, som icke velat motsätta sig dess ratifikation — vilket ju också i denna riksdag skedde förra året — eftersom en allmän tullfredskonvention, trots de av mig nu påpekade svagheterna i densamma, ändock, med en universell anslutning, kunnat fattas som ett uttryck för en allvarlig vilja från de ledande nationernas sida att på detta område bromsa i utvecklingen mot det ekonomiska krigstillstånd, som tyvärr för närvarande råder.

Nu känna vi alla — herr statsrådet har själv understrukit förhållandet — att denna idé på grund av olika omständigheter icke lyckats slå igenom, och så nyligen som i sistlidna mars månad har det dokumenterats, att hela denna tanke är slagen i grus och spillror, i vad det gäller tankens mera universella eller ens europeiska utformning. Vid sådant förhållande förefaller det mig vara en ganska stor beskedlighet och anspråkslöshet från en sådan stats sida som Sverige, som visserligen icke är någon stormakt, men dock en betydande ekonomisk faktor i världshushållningen, att nöja sig med spillrorna av det som gått sönder och plocka upp smulorna från det bord, som en gång varit dukat för de stora nationerna. Det förefaller mig som borde man lämpligen böra väga en smula även på det handelspolitiska och traktatpolitiska området. Man bör icke taga vad som helst, utan man bör visa åtminstone en viss grad av grättenhet — om jag får uttrycka mig så — då man ställes inför olika projekt, som komma fram på detta område. Det synes mig, som om de länder, vilka nu efter den stora konferensens misslyckande tänkt sig en anordning av den begränsade räckvidd, som nu föreslås, ha varit något för anspråkslösa i sin uppfattning om vilka vägar, som verkligen leda till målet i en fråga som den förevarande. Härtill kommer ytterligare, att en regional konvention av denna natur, avslutad emellan fem mindre stater, icke kan få någon nämnvärd eller ens någon som helst praktisk betydelse gentemot de stora nationernas eventuellt fortsatta åtgärder i den riktning, som av oss alla beklagas. Det är ju uppenbart, att denna interna konvention ifrågavarande små länder emellan icke utgör något hinder för en utomstående stormakt att, om dess intressen så kräva, fortsätta med eller igångsätta exempelvis en stark dumping av någon viss vara eller av vissa varor mot någon av dessa små nationer. Motståndskraften mot en sådan stormakts ekonomiska angrepp av dylik natur kommer icke att nämnvärt stärkas genom denna överenskommelse de små länderna emellan.

Det förefaller mig också, praktiskt sett, som om det kunde tänkas icke blott teoretiska utan även praktiska fall, då denna konvention skulle kunna bli ett hinder för de svenska intressena. Man kan ju tänka sig en plötsligt uppdykande, våldsam dumping, företagen på den svenska marknaden i fråga om någon artikel. Vi ha sett sådana fall förut med avsende å vissa varor. Vi sågo exempelvis förra hösten en sådan företeelse beträffande en viss lantbruksprodukt. Näväl, under sådana förhållanden lägger en konvention av denna natur visserligen icke hinder i vägen för vidtagandet av en åtgärd mot en dylik dumping, men den fördröjer och försvårar rask handling i en dylik situation. Jag kan icke heller undgå att fästa mig vid den artikel i konventionsförslaget, som handlar om inrättandet av nya eller förhöjda finanstullar. Här står, att »i undantagsfall skola nya eller förhöjda finanstullar, som det må befinnas nödvändigt att omedelbart försätta i kraft, kunna bringas i tillämpning utan föregående meddelande». Nu veta vi alla, att när det gäller finanstullar vill man helst ordna det så i riksdagen, att man beslutar på en lördagseftermiddag och sätter tullarna i kraft på måndag morgon. De som erinra

Ang. godkännande av en konvention om ekonomiskt närmande. (Forts.)

sig behandlingen av det finanstullförslag som, om jag icke missminner mig, framlades år 1921 av den då sittande regeringen, minnas säkerligen, huru angelägna alla voro att med hänsyn till befarad spekulation handla på ett mycket snabbt sätt. Det förefaller mig, att artikel V, som endast »i undantagsfall» vill medgiva, att en dylik skyndsam åtgärd, när det gäller finanstullar, skall vara tillåten, erhållit en ordalydelse, som är en smula svag till sin formulering.

Jag skulle vilja sammanfatta min ståndpunkt till detta konventionsförslag sålunda. Jag skänker gärna mitt erkännande åt vad herr statsrådet anfört om önskvärdheten av en internationell ekonomisk avspänning, och jag har den största sympati för de år 1927 i Genève framförda idéerna, i den mån dessa idéer kommit att omfattas av de ledande nationerna i världen. Jag vill vidare ännu en gång betona, att jag, om tullfredskonventionen, trots dess av mig påtalade brister, hade blivit mera allmänt omfattad, likväl skulle ha biträtt densamma. Men jag finner den nu föreliggande resten av det arbete, som härutinnan pågått, alltför värdelös för att vara någonting att reflektera på. Den sammanställning av stater, som det här gäller, förefaller mig ytterligare vara geografiskt, regionalt och rent ekonomiskt icke så särdeles naturlig. Det är ju i detta fall någonting helt annat än vad som har förekommit i Centraleuropa under de sista veckorna och som väckt så stor uppmärksamhet. Det vill med andra ord säga, att även ur den synpunkten synes mig denna rest från tullfredskonventionens förhandlingstid icke vara så alldeles rationell.

Det skulle vara åtskilligt att tillägga, som nog i ännu högre grad vore ägnat att giva uttryck åt och framhäva styrkan i den reservation, som jag här har underskrivit, men jag tror icke det är lämpligt att ingå därpå. Jag hade till och med tänkt vara så taktfull, att jag icke ens ämnat uppträda i ärendet. Jag har emellertid med anledning av herr statsrådets anförande ansett mig befogad att göra dessa korta randanteckningar kring frågan och därmed åtminstone antyda några motiv till min avvisande hållning gentemot ifrågavarande konvention.

Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Med herr Wohlin förenade sig herrar *Magnusson* i Skövde, *Anderson* i Storegården och *Aronson*.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Då den Lindmanska regeringen under fjolårets riksdag framlade den allmänna handelskonventionen, tillstyrktes denna, praktiskt taget, enhälligt av bevillningsutskottet, och den bifölls av riksdagens kamrar, praktiskt taget, utan någon diskussion. Nu har det konstaterats, att denna allmänna handelskonvention omöjligt kan träda i tillämpning, och därmed följer också, att för ögonblicket inga möjligheter finnas att nå den allmänna samverkan, som man avsåg att vinna genom densamma. De upplysningar, som lämnats till utskottet, giva oförtydbart vid handen, att det icke är uteslutet, att en ny tullvåg inom den närmaste tiden kommer att gå fram över världen. Jag behöver icke här peka på händelserna ute i Europa, särskilt i Tyskland, för att man skall förstå, vartill jag syftar. Med denna utsikt som bakgrund har det gällt för bevillningsutskottet att taga ställning till det här föreliggande konventionsförslaget.

Det är ju alldeles klart, att om man ställer sig på linjen »allt eller intet», när det gäller att bedöma en fråga av denna natur, så kan man säga, som den siste ärade talaren sade, då han förmenade, att det här föreliggande konventionsförslaget är alltför värdelöst, för att det skulle betyda någonting för vårt land. Jag ber emellertid att få erinra om att bevillningsutskottet här understrukit vad Kungl. Maj:t givit uttryck åt, nämligen att det väsentliga värdet av överenskommelsen är det, att de små nationernas samarbete för att skydda

Ang. godkännande av en konvention om ekonomisk närmande. (Forts.)

sina intressen på detta viktiga område genom denna överenskommelse kan anses fastslaget. Det bör stå klart för alla, att det inte är så alldeles betydelselöst, om man vid hävdandet av sina synpunkter kommer ensam eller om man kommer fem tillsammans. Det bör också stå klart, att det icke saknar all betydelse, om dessa fem nationer, som slutit denna konvention, uppträda gemensamt, när det gäller att ute i världen hävda den tolkning av mest gynnad nation-klausulen, som gjorts gällande från de skandinaviska folkens sida. Men framför allt torde ett gemensamt uppträdande av desa fem nationer äga betydelse, när det gäller att i Genève hävda den skandinaviska och överhuvud den nordiska uppfattningen i fråga om dumping.

Det är dessa synpunkter, som gjort, att bevillningsutskottets övervägande majoritet intagit samma ställning till det föreliggande konventionsförslaget, som intogs till det konventionsförslag, som här framlades i fjol av den Lindmanska regeringen. Jag vågar hävda, att ett samarbete av denna karaktär och en utökning av detta samarbete till att omfatta de länder, det här är fråga om, aldrig kan vara annat än till gagn för vårt land.

Jag ber också att få påpeka, att första kammaren nyss med mycket stor majoritet antagit utskottets förslag; och jag kan inte tänka mig, att det finnes det ringaste skäl för denna kammare att intaga en annan ståndpunkt.

Jag ber alltså, herr talman, att, med anförande av dessa synpunkter, få anhålla om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lindman:** Herr talman! Jag vill till en början säga, att jag till fullo är överens med herr Wohlin, då han framhåller den stora skillnaden mellan vad som förekom år 1927 och vad som förekom år 1929. Till detta påpekande skall jag be att få foga ytterligare några ord.

Frågan om en tullvapenvila, eller vad man nu vill kalla det, uppkom i Nationernas förbund år 1929. Arbetet för denna sak pågick mellan de olika nationernas representanter vid en mängd sammanträden, och man hade kommit så långt, att nationerna voro med om saken, d. v. s. de hade underskrivit konventionen, och rätt många stater hade också ratificerat denna konvention, som skulle gälla till den 1 april i år. Nu vill jag framhålla — och jag tror, att herr Wohlin gav uttryck åt ungefär samma sak — att det var helt naturligt, att den proposition, som i fjol framlades för riksdagen och som herr Wohlin nu förklarade sig ha biträtt, då lades fram. Ty vad hade annars blivit följden? Jo, följden hade blivit, att ett förslag till en sådan vapenvila under en viss begränsad, ganska kort tid hade biträtts av åtskilliga av Europas länder, men icke av Sverige. Detta hade i sin tur inneburit, att Sverige hade trätt ut ur det gemensamma arbetet på detta område, och detta kunde väl knappast ha varit lämpligt. Alltnog, vid nyssnämnda tillfälle förelågo icke några utredningar om storleken av de olika ländernas tullar. Vi voro alla fullt medvetna om att just det, som nyss anförts här, hade inträffat, d. v. s. att en hel del länder hade höjt sina tullar i betydlig grad. Jag fäste mig särskilt vid att Frankrike höjde sina tullar undan för undan — Frankrike var dock icke ensamt om den saken — under det att Sverige i det fallet icke hade gjort någonting. Det förhöll sig följaktligen så, som det uttrycktes här nyss av den näst föregående ärade talaren, nämligen att utgångsläget var mycket olika. Någon utredning om dessa förhållanden kunde emellertid icke då göras. Nu skulle man ju kunna säga, att när Oslokonventionen icke omfattar mer än fem, man skulle kanske kunna säga sju, mindre stater, så skulle en utredning i detta fallet varit möjlig; jag vågar dock icke uttala mig bestämt om den saken.

Nåväl, den tullvapenvilekonvention, som jag nu åsyftar, behandlades i november i fjol. Därvid beslöts, att ikraftträdandet skulle uppskjutas, enär icke tillräckligt antal stater hade ratificerat konventionen före januari månad i år.

Ang. godkännande av en konvention om ekonomiskt närmande. (Forts.)

Då konventionen skulle, som sagt, utlöpa den 1 april, skulle man icke få mycken nytta av densamma. Icke ens då kom man emellertid överens, utan man hade ett nytt sammanträde i mars i år, varvid alltsammans föll sönder. Det visade sig, att de länder, som stodo färdiga att deltaga i överenskommelsen, ansågo, att de icke under sådana förhållanden kunde låta den träda i kraft den 1 april. Sålunda var alltså ett streck struket över allt, som man förhandlat om vid samtliga dessa överläggningar om tullvapenvila. Allt vad som kunnat följa på grund av den kungl. propositionen här i fjol var borta, och i detta ögonblick kan man icke räkna med något bestående resultat av det tidsödande och vidlyftiga konferensarbetet.

Nu kan man ju säga, att frågan närmast gäller, huruvida detta samarbete skall kunna tagas upp igen. För min del hyser jag, efter vad som förekommit, en mycket ringa förhoppning om att något återupptagande av detta arbete skall kunna komma till stånd. Det är ju meningen, att det skall hållas en Europakonferens i maj eller juni, en konferens, som skall behandla frågan om Europas förenta stater, och det är ju möjligt, att man då tager upp även denna fråga, men jag förmodar, att resultatet kommer att bli precis detsamma. Det har ofta visat sig, att man kunnat tala mycket vackra ord vid de kommittésammanträden, som anordnas av Nationernas förbund med uppgift att etablera samarbete och överenskommelser på det ekonomiska området. Men när det sedan kommit till kritan, har det i regel visat sig, att var och en tänker bara på sig själv, varför några resultat av konferenserna icke uppnås. Och så måste det också gå, ty nationerna uppgiva icke sina intressen för de andra nationernas vackra ögons skull utan de fasthålla vid vad de anse vara till gagn för dem själva. Detta om detta.

Jag skall nu tala om Oslokonventionen. Den kom ju till på norskt initiativ i samband med en konferens, som ägde rum i höstas i Genève. Vad skall man säga om denna konvention?

Man kan till att börja med ifrågasätta, om det efter vad som hänt tjänar någonting till att överhuvud taget upptaga denna fråga mellan de fem smärre stater, som det här gäller. Men regeringen har i alla fall tagit upp frågan och för Sveriges räkning undertecknat konventionen, dock naturligtvis under villkor att riksdagen godkänner densamma.

Den traktat, som vi nu diskutera, är typisk för det slag av traktater, som i så stor utsträckning tillkommit under Nationernas förbunds egid. Den innehåller något, men i själva verket ytterst obetydligt. Den är, om jag så får säga, en gest. Den visar, att man vill ett samarbete mellan nationerna, men den är urvattnad och kan därför icke erhålla någon vidare stor betydelse. Den binder ytterst obetydligt, i det den giver full frihet åt var och en av de deltagande nationerna att höja tullarna, om något sådant skulle anses behöva komma i fråga. Man har full frihet att öka tullskyddet; och under sådana förhållanden borde icke traktaten vara farlig att antaga för dem, som äro rädda för att vi genom densamma skola bli hindrade från att eventuellt höja tullarna. Jag tänker särskilt på den tullfråga, som kommer inför riksdagen genom den motion, som väckts från högerhåll och som avser spannmålstullarna. Jag hävdar alltså, att riksdagen trots traktaten är fullkomligt oförhindrad att fatta ett sådant beslut om tullförhöjning, om den skulle så vilja, något som jag visserligen livligt önskar, men som jag knappast vågar tro på.

Nu har jag hört den invändningen göras, att om vi skulle gå med på denna traktat, skulle detta förhållande kunna begagnas som argument i diskussionerna om näringsskyddet, och särskilt skulle detta kunna bliva fallet inom sådana kommittéer i vårt land, såsom t. ex. den stora tullkommittén. Man skulle sålunda kunna säga att vi genom anslutningen till traktaten i viss mån

Ang. godkännande av en konvention om ekonomiskt närmande. (Forts.)

givit på hand att till en viss grad vilja binda vårt lands tullpolitik. Jag skulle vilja säga, att om den uppfattningen verkligen skulle vara allmän och vara av någon vägande betydelse, ja, då skulle jag i denna dag absolut rösta emot Oslokonventionen. Men i de föreliggande handlingarna finnes det ju bindande uttalanden om att vi icke på något sätt äro bundna utan att vi ha vår handlingsfrihet kvar, både att höja en tull och att införa en ny, om vi skulle finna detta önskvärt. Detta förändrar ju bedömandet. Jag har heller icke av talesmännen från regeringsbänken, varken av hans excellens herr utrikesministerns anförande i första kammaren eller av handelsministerns anförande i denna kammare, fått den uppfattningen, att man i det fallet i något avseende svävat på målet. De och regeringen i övrigt hysa väl den uppfattning, som kan utläsas i de föreliggande papperen, nämligen att vi ha kvar vår frihet att vidtaga tullförhöjningar eller införa nya tullar och att vi då endast äro begränsade i vårt fria handlande av den korta tidsfrist för anmälan av tullförhöjningar, som blir oundgänglig, om man antager traktaten. För min del kan således denna traktat icke utgöra något hinder för eller argument mot sådana tullskyddsåtgärder, som kunna bliva påkallade till näringslivets förhjälpande.

Vad finanstullarna beträffar, är det klart, att det ligger en viss svaghet däri, att man icke alltid kan avgöra vad som är finanstull och vad som icke är finanstull. Hans excellens herr utrikesministern yttrade emellertid i första kammaren, att den saken bestämma vi själva. Bestämma vi själva, huruvida en tull är av natur att vara finanstull eller icke, torde detta endast överensstämma med den frihet, som jag tror § 5 i handelstraktaten tillförsäkrar oss.

Då jag, herr talman, kommer att rösta för traktaten, skulle jag ytterligare vilja säga, att man får observera, att om traktaten binder oss på något sätt, binder den också i samma mån de andra kontrakterande staterna, varken mer eller mindre. Jag vet dock icke, huruvida det i någon av de nationer, som anslutit sig till denna traktat — men det känna naturligtvis utrikesministern och handelsministern till — finnes en rörelse till förmån för höjandet av någon tull såsom fallet är i Sverige t. ex. rörande spannmålen.

Vad som emellertid gör, att jag röstar för denna traktat, det är, bland annat, den omständigheten, att regeringen har gått in för densamma. Om vi vägrade vårt godkännande, skulle det kunna sägas, att vi icke vilja stärka samarbetet mellan konventionens stater. Därvid tänker jag i främsta rummet på de skandinaviska länderna, som under världskriget och sedermera sökt en stark kontakt med varandra vid de förhandlingar av olika slag, som ha ägt rum i Genève. Herr Olsson i Gävle yttrade, att de små nationerna skola samverka på detta område. Jag skulle för min del vilja säga, att anledningen till att jag slutligen är med på konventionen är just den, att jag anser, att ifrågavarande små nationer genom detta ekonomiska närmande kunna icke bara på detta område utan även på andra områden vid Nationernas förbunds möten göra sina röster mycket starkare hörda och inlägga större kraft i sitt uppträdande, än vad de eljest skulle kunna göra. De ha nu sannerligen icke mycket att säga till om i Genève i stormakternas råd, men en samverkan mellan fem länder, som tillsammans dock uppgå till en betydande folkmängd, säger och talar i alla fall något mera, än om varje stat får uppträda mer eller mindre isolerad.

Jag ber därför, herr talman, att för min del få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Då jag är motionär i denna fråga anser jag mig böra säga några ord.

Ang. godkännande av en konvention om ekonomiskt närmande. (Forts.)

Det har sagts, att även om vi biträda konventionen skulle vi ha frihet att eventuellt höja en tullsats för vårt lands vidkommande, om skäl därtill föreligga. När man emellertid har erfarenhet av det motstånd, som brukar resas mot även välbehövliga tullförhöjningar i vårt land, lär man icke kunna värja sig för den uppfattningen, att ett biträdande av denna konvention nog kommer att bli ett hinder för även eljest nödiga tullförhöjningar.

När herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet hade sitt anförande, yttrade han bl. a., såvitt jag fattade honom rätt, att den knapphändighet vid avfattningen av propositionen, som jag påtalat, var avsiktlig och att det icke var meningen att gå in för principen att giva och taga. Jag skulle kunna fullt biträda den uppfattningen, att det kan vara riktigt och dygdesamt att icke gå in för principen giva och taga om jag icke hade vissa grundade farhågor för Sveriges del, ty i betraktande av den uppfattning, som vi ha inom vårt land, och den är i och för sig riktig, nämligen, att om man går in för en konvention, då är man också förpliktad att gå in för dess syften, en uppfattning som säkerligen är starkare i vårt land än inom åtskilliga andra länder, blir det nog vårt land, som får enbart *giva*. Blir detta resultatet av överenskommelsen, då måste jag säga, att man har välgrundade skäl till farhågor gent emot densamma.

Då väl antagligen under den tid, denna konvention kommer att bestå, tullspörsmål av skilda slag komma att resas inom vårt land, skall det emellertid bli intressant att se, huruvida man då verkligen kommer att göra allvar av de uttalanden, som här blivit gjorda, och om den uppfattningen är riktig, som här gjorts gällande, att vi, trots konventionen, ha kvar full handlingsfrihet eller om vi icke till äventyrs få höra uttalanden av ungefärligen det slaget, att då vi ha gått in för en dylik konvention, skola vi väl också hålla den och sålunda icke gå in för tullförhöjningar. Det skall bli intressant att följa frågans vidare utveckling och se, huruvida icke också sådana skäl komma att framföras.

Jag ber, herr talman, att få förena mig i de yrkanden, som tidigare gjorts, om avslag å utskottets hemställan.

Herr **Engberg:** Jag uppkallades med anledning av en viss passus i den siste ärade talarens anförande, vari han starkare accentuerade det som var den innersta tankegången i herr Lindmans yttrande. Men det bör väl också givas uttryck i denna debatt åt den uppfattningen, att om kammaren går att bifalla en konvention, så skall kammaren också mena allvar med sitt beslut.

Herr Lindman gjorde gällande, att vad som för honom var skälet att biträda konventionen det var att den ingenting betyder. Den är — det var tendensen i herr Lindmans ord — så allmänt hållen och giver möjlighet till sådana friheter, kryphål, undantag och möjligheter till uttunnande och försvagande av kraften i gjorda utfästelser, så att den strängt taget är värdelös. Precis detsamma, mina herrar, anförde herr Wohlin såsom skäl för avslagsyrkande, ty han förklarade, att just den omständigheten, att konventionen är en spillra efter tullfredskonferensens förolyckande, en stackars smula från dess bord, den omständigheten alltså, att den är så obetydlig, som den är, bör föranleda kammaren att motsätta sig den. Samma argument, som föranledde herr Lindman att hemställa om bifall till konventionen, föranledde alltså herr Wohlin att hemställa om avslag å densamma. Nu fingo vi i en tredje melodi från högerpartiet höra en vädjan till kammaren, att om vi nu taga denna konvention, så för all del åberopa icke detta, när högern kommer med sin motion om förhöjda tullar i ena eller andra avseendet, ty då skola vi vara överens om att den här konventionen ingenting betyder. Det påminner, mina herrar, om det som sades om

Ang. godkännande av en konvention om ekonomiskt närmande. (Forts.)

Kelloggpakten, nämligen, att man i densamma med mycken högtidlighet förband sig till ingenting alls.

För min del måste jag hävda, att om den svenska riksdagen antager denna konvention, så bör den mena allvar med densamma, d. v. s. vara trogen mot dess underförstådda moraliska utfästelser. Om riksdagen antager den med föresats att respektera denna dess anda, så har i den andan detta mycket att betyda. Men skall denna konvention tagas i den andan, som präglade hans excellens herr utrikesministerns anförande i första kammaren och herr Lindmans och herr Magnussons i Skövde anföranden i denna kammare, då må jag säga, att herr Wohlin får rätt i att den blir komplett värdelös och därmed vårt land ovärdig. Jag anser, herr talman, att läget ute i världen på det handelspolitiska området är sådant, att ett land som vårt icke bara skall göra en tom gest och till på köpet förklara, att den icke får betyda annat än en tom gest, utan man bör mena allvar med vad man gör och söka hålla vad man har utfäst sig till, således taga den i en anda, som är rakt motsatt den, åt vilken herr Lindman och herr Magnusson i Skövde gåvo uttryck.

Jag anser det riktigt, herr talman, att man säger ifrån detta vid det tillfälle, när vi besluta konventionen, så att man icke skall få den föreställningen att här sitter andra kammaren och tar konventionen bara därför att den ingenting betyder. Vi taga den, därför att den betyder något, därför att det är ett steg, om än bara ett tuppfjät, framåt och kan få betydelse, i samma mån man inlägger moraliskt allvar i det beslut, man står i begrepp att fatta.

Jag förordar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Magnusson** i Skövde: Jag vädjar till dem, som hörde mitt anförande, huruvida herr Engberg hade rätt i sin tolkning av detsamma. Jag företrädde ej meningen att konventionen ingenting betyder, ty det är klart, att om vi gå in för en konvention, lär det medföra viss förpliktelse. Jag ville blott begagna tillfället att säga, att jag hoppas, att den anda, varmed konventioner bruka omfattas här i landet, måtte sträcka sig även utanför vårt lands gränser. Det torde åtminstone för min privata del vara tillåtet att göra ett sådant uttalande, som icke är kanske alldeles obefogat på grund av vissa inträffade händelser under allra sista tiden.

Herr **Kilbom:** Jag ber att få fästa herr talmannens och kammarens uppmärksamhet på en annan passus i herr Magnusssons i Skövde anförande än den, som herr Engberg påtalade, en passus, som sannerligen icke var mindre märklig. Herr Magnusson i Skövde förklarade, att följden av denna konvention i praktiken kommer att betyda för Sveriges vidkommande att Sverige bara får giva och ingenting får. Det där resonemanget är typiskt för alla dem, som ingenting vilja göra för att jämna ut vare sig ekonomiska eller andra motsättningar mellan staterna. Men hur går det, herr Magnusson, om man i det internationella samarbetet skall bygga på sådana utgångspunkter? Blir det överhuvud taget något samarbete, om var och en alltid hävdar, att förutsättningen för att jag skall gå in för ett samarbete är, att jag får mina intressen helt och fullt tillgodosedda? Nej, då har man slagit undan grunden för möjligheterna till samarbete, på vilket område det vara månde.

Jag har velat säga detta, därför att när jag och mina partivänner komma att rösta för denna konvention, så göra vi det ingalunda på grund av den uppfattning, som herr Magnusson i Skövde gjorde sig till tolk för, utan därför att man, om man vill ha ett internationellt samarbete, måste söka finna en väg, som tillgodoser alla parter. Jag skulle tro, att det är den riktiga linjen.

I övrigt är jag förekommen i denna sak av herr Engberg. Om man ingår en

Ang. godkännande av en konvention om ekonomiskt närmande. (Forts.)

sådan här konvention och låter beslutet därom åtföljas av en biskop Brasklapp, innebärande: »härtill är jag nödd och tvungen», och icke menar allvar med densamma, då är det uppenbart, att resultatet blir, att man icke i utlandet blir tagen på allvar. Högerns talesmän ha i varje fall dragit försorg om att deras uppfattning i denna fråga blir tolkad på det sättet.

Herr **Nilsson** i Hörby: Herr talman! Då jag står antecknad såsom reservant, skall jag be att få säga några ord i denna fråga.

Jag har tidigare varit motståndare till sådana här överenskommelser, och jag är det även nu. Herr handelsministern nämnde i sitt långa anförande, hur åtskilliga stater hade handlat, och angav också, att en av orsakerna till att dessa stater handlat så, som de gjort, var den, att de ville skapa vad han kallade en förhandlingstariff. Det påståendet är alldeles riktigt, och jag vill påpeka, att jag anser, att det för Sveriges del många gånger varit en svaghet, att vi icke haft en förhandlingstariff vid sidan av vår tulltariff.

Nu skall jag icke bli långvarig i mitt anförande, men jag vill peka på en risk, som föreligger, om man antager denna konvention, och den risken ligger däri, att på de håll, där man yrkar på konventionens antagande, uppfattningarna om vad den egentligen innebär väsentligen gå isär. Herr Lindman för sin del ansåg — och jag vet många, som stå på hans ståndpunkt, och den ståndpunkten var även företrädd i utskottet — att traktaten egentligen icke förbinder oss till någonting. Vi kunna höja vår tulltariff bäst vi vilja. Man har blott att iakttaga 15 dagars underrättelsetid o. s. v. Jag tror, att det där är riktigt. Men å andra sidan skall jag be att få fråga, om det är nödvändigt, att vi skola ha denna konvention. Om vi antaga densamma, kommer det säkert från många håll att göras gällande vad herr Engberg gjort gällande, nämligen att vi visst icke ha en sådan frihet utan att vi genom att acceptera denna konvention förbundit oss att icke skärpa vår tulltaxa, hur väl det än kan behövas. Jag är fullt medveten om att konventionen går igenom, men vi kunna snart — och jag misstänker, att det kan ske redan i år — komma till den punkten, att vi önska revidera vår tulltaxa uppåt. Då få de herrar, som vilja vara med om det men nu biträda denna konvention, nog höra: sedan herrarna varit med om att biträda konventionen, så är det inte moraliskt att handla på det viset.

Jag för min del vill ha fria händer i ty avseende. Detta gör, att jag yrkar avslag på såväl den kungl. propositionen som utskottets hemställan.

Herr **Lindman:** Herr talman! Det är ett yttrande av herr Engberg, som uppkallat mig till replik.

Herr Engberg uttalade, att man, om man tager en sådan konvention som denna, skall mena allvar. Det är ju klart, att kammaren menar allvar med varje beslut, kammaren fattar. I det fallet torde herr Engberg och jag inte ha olika uppfattning. Herr Engberg borde emellertid, tycker jag, ha studerat traktaten litet närmare innan han gör ett sådant påstående som det, att mitt uttalande, att vi skulle ha bibehållen rätt att förhöja en tull eller införa en ny, skulle innebära något gentemot traktaten stridande eller något moraliskt förkastligt. Det är ingalunda på det sättet. Man behöver bara läsa traktatens innehåll för att få detta klarlagt.

Vill man ha ytterligare belägg därför, kan man få det genom att lägga Oslotraktaten bredvid tullkonventionstraktaten av i fjol. I denna senare traktat voro dock vissa tullar faktiskt bundna. De fingo icke inom viss tid förhöjas, nämligen intill den 1 april 1931. Det var ingen i den klass av stater, som hade tarifftraktater och som i sina traktater hade bundna tullar, som under något förhållande alls fick företaga en tullhöjning. Men i denna traktat står det redan

Ang. godkännande av en konvention om ekonomiskt närmande. (Forts.)

i första artikeln uttryckt, att vad man gör, det är, att man förbinder sig att icke vidtaga förhöjning av sina tullar eller införa nya utan att ha lämnat de andra fördragsslutande parterna meddelande. Sedan skall en viss procedur komma till användning. Det är väl alldeles tydligt, att traktaten inte innehåller något annat än att, om en stat vill företaga något i detta avseende, så skall staten iakttaga denna procedur med meddelande och förhandlingar.

Jag vågar därför säga, att herr Engberg är fullkomligt vilse i denna fråga, då han vill i traktaten inlägga den betydelsen, att det vore moraliskt förkastligt, om man skulle vidtaga någon tullförhöjningsåtgärd. Jag anser, att om kammaren redan i år skulle vilja gå med på en tullförhöjning, så skulle kammaren mycket väl kunna göra detta, utan att det behöver strida mot traktatens vare sig anda eller bokstav. Samma rätt ha, menar jag, även de andra fördragsslutande parterna.

Herr **Olsson** i Ramsta: Herr talman! Det är inte minst med hänsyn till möjligheten för Sveriges jordbruk att i framtiden genom export avyttra sitt överflöd av olika jordbruksalster, som jag anser, att en ratificering av denna Oslokonvention kunde vara fördelaktig.

Konventionen innebär ett försök till närmande mellan de nordiska staterna, Sverige, Norge och Danmark, samt två andra likvärdiga stater, Belgien och Nederländerna. Vad ett sådant närmande kan betyda vid Nationernas förbunds sammanträden, har herr Lindman påpekat. Det gjordes ett försök, och Sverige var med om att underteckna Genèvetraktaten den 24 mars 1930, som avsåg att åstadkomma en avblåsning i tullstriderna på ett år. Detta försök har strandat. Då kan jag icke finna annat än att det måste för Sveriges vidkommande vara synnerligen önskvärt, att vi få denna traktat till stånd.

Det har visat sig, att de olika länder, till vilka vi exportera vårt överskott av jordbruksprodukter, ha gjort svårigheter undan för undan genom att höja sina tullar. Ett enigt uppträdande mot sådana försök från de mindre staterna måste ha betydelse. När Sverige på detta sätt får hjälp av likvärdiga mindre stater, så kan jag icke finna annat än att även ur jordbrukets synpunkt det är önskvärt att vi gå med på en ratificering av denna konvention. Det ligger för övrigt så till i vårt land, att vi ha en viss avblåsning i tullstriden. Även om åtskilliga motionärer oroa riksdagen med förslag till tullhöjningar, så finna vi, att riksdagen knappast är benägen att biträda sådana förslag. Vi ha hela vårt tullspörsmål under utredning. Det lär väl dröja någon tid — hur länge kan man ju inte säga — innan förslag kan framläggas för riksdagen.

Även som lekman måste jag säga mig, att det förslag, som innefattas i denna konvention, icke binder oss på sådant sätt, att om det är absolut nödvändigt att gå till en tullförhöjning, vi skulle vara hindrade därtill. För övrigt äro alla finanstullar undantagna.

Jag kan därför, herr talman, icke finna annat än att även ur jordbrukets synpunkt det är önskvärt att gå med på detta förslag.

Herr **Engberg**: Herr talman! Herr Lindman förklarade, att jag missförstått innehållet i konventionen. Nej, inte på något sätt, herr Lindman! Jag har haft tillfälle att deltaga i handläggningen av denna konvention förut inom utrikesnämnden och känner fullständigt till den tankegång, som ligger bakom, liksom jag också noga studerat konventionens textparagrafer. Men det finns två olika sätt att taga ställning till en sådan konvention. Jag skulle vilja jämföra med det sätt, varpå en själasörjare vänder sig till en församlingsmedlem. En själasörjare kan säga så här: du må synda, hur mycket du vill, bara du iakttar en viss procedur, när du begår dina synder. Men en annan själa-

Ang. godkännande av en konvention om ekonomiskt närmande. (Forts.)

sörjare säger: här finns visserligen en procedur föreskriven om hur man skall synda, därest synder skola begås, men jag ser helst, att du inte begår några synder. Herr Lindman tycker bättre om den förra typen av själasörjare, jag föredrar den senare typen.

Herr Lindman ställer sig på den ståndpunkten, att här äro vi bara bundna till en föreskriven teknisk procedur. Det är alldeles riktigt. Vi äro formellt inte bundna längre än så. Men vad jag talade om var den moraliska bundenhet, som ligger däri, att vi inte skola utnyttja den där tekniska proceduren för att begå våra synder. Jag hoppas, att herr Lindman nu förstår mig.

Herr **Nylander:** Herr talman! Efter det utförliga anförandet från statsrådsbänken och den debatt, som här pågått, hade jag icke tänkt begära ordet. Men det anförande, som hölls av herr Nilsson i Hörby, föranleder mig dock att i största korthet ta till orda för att lämna kammarens lantmän en upplysning.

Herr Nilsson i Hörby säger, att han står kvar på sin traditionella handelspolitiska ståndpunkt. Ja, nog är den traditionell alltid. Men det blir för mig därför ej lättare att följa den politiken. Jag vill icke ingå på våra debatter i utskottet angående denna fråga, liksom icke heller på tullfredskonferensen i fjol, utan skall som sagt inskränka mig till att lämna kammaren en upplysning. Jag har nämligen utöver de totalsiffror angående handelsutbytet, som äro angivna i propositionen, tagit mig före att göra en liten uträkning över exporten av med jordbruket sammanhörande produkter från Sverige till de andra konventionsländerna. Man kommer då till den icke obetydliga siffran av omkring 28.5 miljoner kronor. Det måste väl från det svenska jordbrukets sida betraktas såsom en uppenbar fördel, att dessa länder, som i så pass stor utsträckning köpa jordbruksprodukter från oss, ikläda sig de förpliktelser, som konventionen innebär.

Med denna upplysning ber jag, herr talman, att för min del få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lindman:** Jag skulle vilja säga, att jag betraktar med synnerligen stor glädje och tillfredsställelse, att jag icke behöver vara själasörjare åt herr Engberg. Ty om man skulle behöva vara det, så skulle man sannerligen ha en församlingsbo, som det vore ganska besvärligt att hålla reda på. Den som i likhet med herr Engberg läser sin katekes så illa, att han betecknar såsom en synd vad som i denna traktat — eller låt oss säga katekes, eftersom vi äro inne på det religiösa — utryckligen säges icke vara synd, anser jag hopplöst att vara själasörjare för.

Herr **Nilsson** i Hörby: Herr talman! Bara ett par ord till herr Nylander! Jag känner till de där siffrorna, herr Nylander. Men om vi avslå denna konvention, så kan jag icke förstå, att vi därför skulle behöva förlora denna marknad. Varken jag eller mina medreservanter ha föreslagit några kampåtgärder mot de i konventionen deltagande länderna. Om på grund av förhållandena på spannmålsmarknaden och de här i landet gällande utförselbevisen Danmark år 1929 köpte spannmål av oss för åtskilliga miljoner kronor, så köpte man helt enkelt där det var billigast. Det var en världsmarknadens kamp i Köpenhamn. Jag kan inte se, att det ur jordbrukets synpunkt skulle medföra någon förlust, om man avsloge denna konvention.

Herr **Engberg:** Jag befinner mig i det lyckliga läget att nästan oförändrad kunna till herr Lindman returnera en replik, som han 1918 gav mig i kammaren, då jag hävdade, att en sak enligt grundlagen var tillåten, som enligt hans

Ang. godkännande av en konvention om ekonomiskt närmande. (Forts.)

mening inte var det. Jag känner inte så noga till grundlagen, löd hans replik, men jag minns en bestämmelse i den gamla kadettinstruktionen, där det hette, att kadetten må icke inbilla sig, att det, som här icke utryckligen förbjudits, därför skulle vara tillåtet.

Herr **Lindman:** Jag ber att få fästa herr Engbergs uppmärksamhet på att det är alldeles riktigt, att det stod så i kadettinstruktionen, men det står inte här i traktaten.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen framställt propositioner å de därunder förekomna yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 16.

Avgåvos följande motioner nämligen av:

herr *Andersson* i Falkenberg *m. fl.*, nr 416, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 186, med förslag till ändrad tid för kronouppbörden;

herr *Ericson* i Boxholm, nr 417, i anledning av samma proposition;

herr *Jonsson* i Eskilstuna *m. fl.*, nr 418, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 192, med förslag till byggnadsstadga;

herr *Andersson* i Falkenberg *m. fl.*, nr 419, i anledning av sistnämnda proposition; och

herr *Karlsson* i Munkedal *m. fl.*, nr 420, i anledning av samma proposition.

Dessa motioner bordlades.

§ 17.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förtidspension och avskedsersättning åt vissa tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsålder för chefen för arméns underofficersskola samt för musikdirektörer vid armén och marinen; samt

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad pensionsålder för vissa beställningshavare vid marinläkarkåren.

§ 18.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en vapenförrådsbyggnad för Göta artilleriregemente m. m.;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd) jämte en i ämnet väckt motion;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlösning av en för Gamla Älvsborgs kungsladugård m. m. utgående avgäld;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av beskickningshus i Tokio; och

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 216, gjorda framställning angående anslag till utjämning

av kostnaderna för uppehållande av folkskoleväsendet jämte tre i ämnet väckta motioner; samt

bevillningsutskottets betänkande, nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående postavgifter för tidningar m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

§ 19.

Justerades protokollsutdrag.

§ 20.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Bengtsson* i Kullen	under	2	dagar	fr. o. m.	den	13	april,	
» *Johansson* i Krogstorp	»	2	»	»	»	12	»	och
» *Weibull*	»	9	»	»	»	13	»	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.18 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Stockholm 1931. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.
311269